1 Korin
1 Kolindlo Mande Tabango

Pol ngu Epesas, endemo nguno ootoolo, ene ngu naluno, nga so uyi nga nakangolo, Korin oni simoo bale nowoondoyemo hamoo teyingo, ngulo soweyowolo. Korin endega ngu ulungga, ene oowooyi gome etenggo. Ngu mela gumisina Akayiya ko Giris. Ngu endegano nguno ngu, ngu oni simoo bale gumingga ngu Yudanonggo, ko, oni simoo bale gumingga ngu Giriknonggo ombuwonggori. Oni simoo bale oowooyingga ngu mela gumisina, nguno ngu, ene sitowi ye ngu oowooyingga oolengo. Ene bobeye oowooyingga, ko, ingonduduye nguya ulungga. Ngundilomu, ene ebe ganagana anut nguno yambo mande telo, enengo ingonduduye ngu ukingootoni, ko, enengo ingonduduye oowooyingga, ko damoni biyomi ngundo ukingoyunoote.

Mande gumgum ngu, nga bukgano ngano oolooteku, ngu ngandilo:

Kambayeloyingo mande. 1:1-9.

Longge sambi telo, ngulo usowoolo ngu, oni simoo bale nowoondoyemo hamoo teyingo ngu kewooloyemo ooloote. 1:10–4:21.

Mela ngalo damoni, ngundo ngu nowoondoye hamoo teyingo, oni simoo bale ngulo ingonduduye yowonggori. 5:1–6:20.

Kamebale teweloyi ngulo mande. 7:1-40.

Noole nowoondonayi elaya ma oluwa. Noole ngu komo Kristusno nowoondonayimo

hamoo tetoni oluwato. 8:1–11:1.
Yambo mande teweloyi, ngulo damoni oowooyingga ngu nowoondoyemo hamoo teyingo oni simoo bale. 11:2–14:40.
Kristus ngu ko ootookoowolo. Ngundilo nangge, oni simoo bale nowoondoyemo hamoo teyingo ngu ko ootookoowanggo. 15:1-58.
Pol enengo ingonduduni ngulo eyingo, kambayeloyingo mande, ko, mande gumgum ngu ingoweloyi mande. 16:1-24.

Korin Kristen Simoo Balelo Polndo So Uyi Koletelo Nakangowolo

1 No Pol, Anut enengombo negonelolo, noyolo, Yesus Kristuslo Aposel sunggi yowolo. Nondo nga so uyingga nga nakangootoowe, ko noolengo doboonayi Sositenis nguya hooloowenelowolo.

2 Ye Korin endemo Anutlo simoo bale yoyetoni oolootenggoku, ngulo nakangolo yunooteloku ngu, Yesus Kristus ngundo tetoni, ye kundingiyi tunootetoyi, enengo oolengo sunggi yetoni oolootenggo. Ngundilo nangge, mela bidodomo oni onendo Yesus Kristusno yemboongelo kundingiyi oolootenggoku, ngulo nguya nakangootelo. Yo, noolengo Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, oni gidalega nguya Sembuye.

3 No Anutno yemboongeteno. Noolengo awanayi Anut ko noolengo Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus Kristus, gedo sumangengge ko gengo nowoondoge

imakeyingongga ngu, gengo Kristen simoo bale yunolo yemboongewolo.

Polndo Anutno Esetewolo

4 Yesus Kristuslo koni, ngunonggo Anutndo ye sumange ayibini ngu, ye yunowoku, ngulo no suwoo suwoo Anutno yengo yemboongelo esetetenо.

5-6 Ngundilo ngulo, ye Kristus Yesuslo mandeni, oo bidodo noolendo yeno wesiyolo ewootoku, ngu yengo nowoondoyemo kuli yanggango ooloote. Ngunonggo Anutndo ye yoyeni, enengo damoni gome oolengo ingolo, enengo mande wesiyoweloyi ngulo gome ingowanggo. Ngundilo telo, ye mete enengo mandeni ngu oni gidalegano gome wesiyolo etoyi, ene nguno yanggango yowanggo.

7 Ngundilo ngulo, ataga nga naluno ngano, ye nguya noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi Yesus Kristus ombulo tunooteweloyi, ngu sobowooya oliyi. Nguno ye Yuka Kundingiyi ngulo sumangeni, ngundo enengo koni teweloyim ingoyingo oowooyingga ye kingo duwoo yunooteku, ngulo ye ma wenonowanggo.

8 Kini, Yesus Kristus, ngundo ye yanggango yunootoni, ye nguno yanggango ootoolo oode, yengo nalu kini teyingo naluno, ye weti biyomi gula noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus Kristus, ngu doongeyimo ma tunootewa.

9 Anutndo ye negoyelowoku ngu, ye enengo Nangoni Yesus Kristus, noolengo Oo Bidodo Sembuliga nguya nowoondoye goboolo yetoyi, ene suwoo suwoo yeya oluwanggo. Anutndo newende

hamoomonggo oo bidodo teweloyim eyingo ngu,
ene komo hamoo oolengo ngundilo temukowa.

Korin Kristen Simoo Bale Usowoolo Sungo Sungo Tewonggori

10 Ngulo ngu, ye Kristen konebane, nondo ye
noolengo Yesus Kristus Oo Bidodo Sembuli Sem-
bunayi, ngulo oowooyimo, no ye ngu damon-
ingga ngu teyi, elo eririyelooteno. Ye bidodo
mande gulanangge elogo, ngulo yengo simoo bale
ngu usosowoolo ma oluwelo. Ye komo hamoo
goobooya ingondudu gulanangge yeya, nowoon-
doye nguya goboolo yeya siyeya oliyi.
11 Yo, nolo Kristen konebane, Kolowi, ngulo
keyimo oni, ngundo yengo etoyi ingowono. Yengo
nangge, kewooloyemo longgeyi telo oolootenggo.
12 Nondo ngulo eteno. Ye bidodo yengomo
yengomo mande ngandilo oowooyingga etenggo.
Gidalegado etenggo. No ngu Pollo mandeni key-
ooteno. Etoyi, gidalegado etenggo. No Apoloslo
mandeni keyooteno. Etoyi, gidalegado etenggo.
No ngu Pitalo mandeni keyooteno. Etoyi, gidale-
gado etenggo. No Kristuslo mandeni keyootenolo
etenggo.
13 Ngu ndatelo? Kristus usowooyingomu, sosi
sungo sungo bine? Ngundi no Polndo, de
mombimo ye hoolooweyelowelo kumoowonowo,
bine? Ngundi, ye no Pol oowooyimo, sono
kundingiyimbo sonoyeloyingo, bine? Hamoo
oolengo, ngundilo nguya kini.
14 No nowoondonemonggo Anutno esetetenoku
ngu, nondo ye gula ma sonoyelowonowo.
Kini, nondo ngu Krispus, Gayiyas elaga, ngu

nangge ngu ye kewooloyemonggo, nondo sono
(kundingiyi) ngundo sonoyelowonowo.
15 Ngundilo ngulo, ye kewooloyemo nguno,
gulado ngu, no Pol oowooyimo sono kundingiyi
gemuyingolo ma ewanggo.
16 Nondo ngu, Sepanas enengo baleyi
simoongododo sonoyelowono. Gidalega nguya
sonoyelowonomu, no ngu ma ingooteno.
17 Kristusndo ngu, no oni sono kundingiyimbo
oni sonoyelowelo, ma sulenelowolo. Kini, no
Anut enengo mande gome mesalango ngulo
damoni ngu nangge wesiyolo eweloyimbolo
sulenelowolo. Nondo ingondududodo onindo
mande elo wesiyootenggoku, ngundilo ma
tewano. Kini, Kristusndo noolengo mbumbuwalo
de mombimo kumooyingongga ngulo mandeni
ngu, nondo Anutlo yanggangoni, ngulo nangge
eteno.

Kristus Ngu Anutlo Yanggangoni

18 Oni ene oonateweloyi, ngundo Yesusndo
noolengo mbumbuwalo kumooyingo mandeni,
ngulo bulibali etenggo. Ene noole Anut, enengo
simoo bale ko uliyelolo yoyoyingo, ngundo noole
ngandilo ingooteto. Yesusndo noolengo mbum-
buwalo kumooyingo mandeningga, ngundo Anut
yanggangoni, ngu etuyelootoni ingooteto.
19 Yo, Anutlo mandeno ete.
Nondo ingondududodo onilo ingoyingo
ngu yombuliyolo yunowano. Nondo
oni ingoyingoyemonggo ingoyingo
oowooyingga ingootenggoku, ngu
andangeyunowanolo ewolo. *Ayisaya 29:14*

20 Mela ngano ingondududodo oni, Skulno ingoyingo ulungga oolengo ingootenggoku oni, ko oni mande gome wilikolo ingootenggoku, ngu oni doongeyemo nangge, ene oowooyidodo. Ngu oni ngulo noole ndatelo ewato? Ene Anut doongeyimo, ngu oni ngu, enengo ingoyingoye ngu, kingo oo ngundilo tete.

21 Mela ngalo oni ngu, ene Anutlo ingoyingoni ngu, enengo ingonduduyemonggo, ma ingolo yowanggo. Kini, Anut enengombo simoo bale ko yoyowelo ingowoku, nguno enengo ko onindo mandeni wesiyolo etoyi, oni ingolo nowoondoyemo hamoo tetenggo. Ene oni mande ngu ingolo, nowoondoyemo hamoo ma teteku, ngundo nga ngu kingo mande, elo ingootenggo.

22 Ene Yuda onindo ngu, damoni sungo gula onindo ma teweloyi ngu tetoyi, kenolo ngu, noole mete nowoondonayimo hamoo tewalo etenggo. Oni sowe gidalegado ngu oni ingoyingo ulungga oolengo, ngulo ingonduduni ingolo ngu, noole nowoondonayimo hamoo tewalo etenggo.

23 Ene noolendo ngu Kristus de mombimo dowoolo sanggaweyingo, ngulo mande damoni, elo wesiyolo etetoku, ngu Yuda oni nowoondoyemo hamoo ma tete. Oni sowe gidalegado mande nga ingootoyi, kingo mande ngundilo tete.

24 Ene noole Anutndo sunggi yeyingo ngu ingowootoku, ngu noole Yuda oni, ko oni sowe gidalega nguya noole ingooteto. Kristusno Anutndo noole yanggangoni, ingoyingoni nguno etuyelowolo ingowolo.

25 Ene Anutndo simoo bale ko yoyowelo ingondudu teyingongga, ngu mela ngalo onindo in-

gonduduye ulungga ngu dagayelowolo. Ngundilo
nangge, Anutlo yanggangongga, ngundo Kristus-
nonggo, noole ko yoyowelo teyingongga, ngundo
mela ngano onilo yanggangoye ulungga oolengo
ngu, hamoo oolengo dagate.

26 Yo, Kristen konebane, ye ingondudu teyi.
Kuli Anutndo ye negoyeloyingomo nguno
ye nowoondoyemo hamoo tewonggoku, ngu
mela ngalo oni doongeyemo, ye kewooloyemo
nguno ingoyingo oni, yanggangoyedodo oni,
ko oowooye bingamiyedodo oni oowooyingga
nguya kini.
27 Yo, Anutndo enengo ingoyingo, ngunonggo
ene oni ngundilo ingoyingoye, ko yanggangoye
kini ngu yeni, ingoyingo yanggangoyedodo tete.
Ene ngundilo telo, enengo yanggangoni, ngu
mela ngalo oni ingoyingoye, ko yanggangoye-
dodo etenggoku ngu etuyelootoni, ngu kenolo,
ingolo, ene oyumo yootenggo.
28 Anutndo mela ngano oni oowooye bingamiye
kini ngu yolo, onindo oo oowooye biyomi eteng-
goku, ngu yeni, oowooyidodo tunootewa. Yo,
Anutndo oni ingoyingoye kini ngu yoyootoni,
ngundo oni ingoyingoyedodo ngu yowoongootoyi
oonatewanggo.
29 Ngundilo teweloyi, ngulo mela ngano oni
simoo bale gula, Anut doongeyimo, enengombo
oowooye bingamiye elo okooweloyi, ngu ereremo
kini.
30 Yo, Anutndo ye Yesus Kristusdodo gob-
oolo oluweloyimbolo yoyewolo. Anutndo Kris-
tus ngu, noolengo ingoyingo ngulo Sembuli
telo, oluweloyimbolo yewolo. Yesus Kristusndo

nangge, ngu ene noole yoyeni, gome nenengo
oolengo kundingiyi endeyolo oluweloyi, ngundo
nangge, ene noole uliyelolo, ko yoyowolo.
31 Ngundilo ngulo, Anutlo mandeno ngandilo
ete.
Oni gula ene oowooyi bingami okoowelo ngu,
ene komo Anutlo oowooyi bingami eya
okoonilo ewolo. *Yeremayiya 9:24*

2

Polndo De Mombilo Mandeni Yootunololo Etuyeloote

1 Ye Kristen konebane, no nguya kuli ye
tanggeyemo nguno ombuwonoku, nguno no
Anutlo mande keda gome mesalango ingoyingo
ulungga oolengo, ngunonggo ma elo wesiyolo ye
etuyelowonggori. Ene nondo wesiyolo eweloyi
nguya ereremo kini, ene no Anutlo mande ngu
gome nenengo oolengo, elo etuyelowono.
2 Nowoondonemonggo no mande
gosiyowonoku, no ngu naluno, ye kewooloyemo
oluwonoku, nguno no oo gulalo ma ingondudu
telo, Yesus Kristuslo ingolo, ko de mombimo
udooyi kumooyingongga, ngulo nangge no
ingondudu tewono.
3 Kuli no yedodo oluwootoku, ngu naluno ngu,
no yanggangone kini. No sosolelo soliyokolo
ulungga oolengo telo oluwooto.
4 Nondo mande gome elo wesiyolo
etuyelowonoku ngu, no damoni nenengo
ingonduduye yanggango teweloyi mande ma
elo etuyelowono. Kini, no Yuka Kundingiyi ngulo
yanggango ngu nangge, ye etuyelowolo.

5 Ngundilo tewonoku ngu, ye onilo
ingonduduye ngulo nowoondoyemo hamoo ma
tewelo elo, ngundilo tewono. Kini, ngu Anutlo
yanggangoni ngu nangge yeni tunootewonggori.

Anutlo Yuka Ngundo Ingoyingo Noole Yunoote

6 Hamoo, oni ene Anutlo mande damonimo ene
yanggango tunootetenggoku ngu, noolendo ene
ingoyingo ngu logoyimo mande elo etuyelooteto.
Ene ngu ingoyingongga ngu mela ngalomu kini.
Mela nga sobosobo oni tabango, ngulo in-
gonduduye ingoyingoye nguya, ene kinitewa.
7 Ngulo ngu noolendo ngu Anutlo ingoyingoni
yootunolo eteto. Nga mandega nga ngu, ene kuli
kombitelo oluwolo. Anutndo mela oo bidodo
ma yeyingomo, ene noolengo ngu yanggango
dulidaliningga ngu yunowelo, elo sunggi yewolo.
8 Mela ngalo sobosobo oni tabango gulado, ene
nga mandega ngalo damoni ngu, ene kuli ma
ingowonggori. Ene Anutlo ingoyingo ngu bidodo
ingolo ngu, asa, ene Oo Bidodo Sembuli duli-
dalinidodo ngu, ene ma dowoolo, de mombimo
sanggawelo uleyi kumoowa.
9 Anutlo mandeno ngandilo nakangowolo.

Anutndo ndawuga oni ene nowoondoye
inootenggoku, ngulo yomosiyootoni
oolootenggoku ngu, ene oo doongeyimbo
kuli ma kenoyingo, ko sodeyibo ma
ingoyingo, ngu onilo ingonduduno nguya
ma tunootewolo ewolo. *Ayisaya 64:4*

10 Nga mandega nga ene kuli kombiteyingo
oodoni, Anutlo Yukani ngundo ko telo yeni
nooleno yootunolo, etuyelootoni tunootewolo.

Anutlo Yukani ngundo oo bidodo ingolo kenolo,
Anutlo ingonduduni kombiteyingomu nguya in-
goote.
11 Oni onendo ngu, ene oni gulalo ingonduduni
ngu ingowa? Oni ngundilo kini. Ngu on-
ingga ngulo newendemonggo nangge ingoote.
Ngundilo nangge, oni gula Anutlo ingonduduni,
ngu ma ingoote. Anut enengo Yukani ngundo
nangge, ene Anutlo ingonduduni ngu ingoote.
12 Ene noole mela ngalo ingoyingo ngunonggo
ma yowootowo. Kini, noolendo Yuka
Kundingiyingga yoyingongga ngu, Anutnonggo
ombutoni yowootowo. Ngungga ngu, Anutlo
sumangeni, ngundo enengo Yuka Kundingiyi
noole yunootoni, ngundo Anutlo ingonduduni
gomengga, ngu kingo duwoo etuyelootoni
ingooteto.
13 Nga kingo oo duwooga, ngalo noolendo
mandeni yootunolo etetoku ngu, ene noolendo
oninonggo kuli ma yowootoku, ngunonggo eteto.
Kini, Yuka Kundingiyimbo kuli etuyelootoni,
ingowootoku, ngu eteto. Ngulo ngu, noole
Yuka Kundingiyi ngulo mande ngu oni Yuka
Kundingiyidodo, nguno elo etuyelooteto.
14 Ene oni Anutlo Yuka Kundingiyi kini ngu,
ene Anutlo Yukani ngulo mande ngu ma in-
golo yootenggo. Ndatelo ngulo, ene ngandilo
ingootenggo. Mande nga nenengo kini, elo
ingootenggo. Nga mandega noolendo Anutlo
Yukanonggo, yootetokungga nga ngu, oni ene
Anutlo Yukani kini ngu, ene hamoo oolengo
Anutlo ingonduduni ingolo teweloyi nguya, er-
eremo kini.

15 Oni ene Anutlo Yukanidodo ngu, ene mete
oo bidodo kenolo wilikowa. Ene oni Anutlo Yuka
kini, ngundo oni Anutlo Yukanidodo oningga,
ngulo ingonduduni ingolo wilikoweloyi nguya
ereremo kini. Ndatelo ngulo, Anutlo Yukani
eneno kini.
16 Ene noole ngu Anutlo Yukani nowoondon-
ayimo ootoolo, ngundo Kristuslo ingondudun-
ingga ngu nooleno etuyeloote. Anutlo mandeno
mande, ngundilo elo ooloote.

Oni onendo Ulungga Oo Bidodo Sembuli
Sembunayi, ngulo ingonduduni ingolo,
ene mete ene ingonduduni ngu soweyolo
mande inowa? Oni gulado ene mande
inoweloyi kinilo ewolo. *Ayisaya 40:13*

3

Kristen Onilo Ko Oni Ngu Anutlo Ko Oni

1 Ye Kristen dobooguline, nondo yeno mande
elo yunowonomu, ngu Anutlo Yukanidodo nguno
mande ngundilo, ma ewono. Kini, no oni
mela ngalo oolo ingondudu tetenggoku, ngundilo
ewono. Ndatelo ngulo, ye Kristuslo mande da-
monimo ngu, ye simooye owita bobodi ngundilo
oluwonggo.
2 Nondo ngu, kuli ye nono nangge yunolo mu-
wooyelowono. Oowali yanggangomu ngu Anutlo
ingoyingo yanggango ngu, no ye ma yunowono.
Ngu naluno, ye oowali yanggango ngundilomu
nguya ereremo kini. Ataga nguya ye ma mete
tewonggo.

3 Ngulo ngu, ye ngu ingondudu kulimingga,
ngulo damonimo oolootenggo. Ye nowoon-
doyemo dobooguliyeboya boguwoolo longge
sambi teweloyi damoningga, ngu telo, mande
gumgum elo oolootenggo. Yengo endeyoyingo
ngu, oni Kristuslo damoni ma keyootenggoku,
ngu ngundilo endeyootenggo.
4 Ngulo ngu, ye ngandilo etenggo. Oni gulado
ewa. No Pollo oni. Etoni, oni gulado ewa. No
ngu Apoloslo oni. Etoni, ngundilo damoninggano
nguno, ye mande damoni gome nenengo ngu ma
keyootenggo. Kini, ye mela ngalo damoni ngu
keyootenggo.
5 Ngulo ye gome ingoyi! Apolos ngu ndawu
oningga? No Pol, no ngu ndawu oningga? Noole
elayaga nga ngu, ko oni nangge. Noolengo
konale nguno, ye Anutno nowoondoyemo hamoo
tewonggoku ngu! Ulungga Oo Bidodo Sem-
buli Sembunayi, ngundo noole ko sungo sungo
yunowolo.
6 Ngundilo ngulo, no Polndo, ngu oo yuwooyi
imiwonoku ngu, Apolosndo ngu ulu dowoolo ko-
moongootoni, ene Anutndo yeni oolelo ulungga
yewolo.
7 Ngundilo ngulo, oni oo yuwooyi imitekungga
ngu, ko oni oo komoongootekungga nguya ene
oowooyali bingamiyalidodo kini. Ene oo tetoni
ooletekungga, ngu Anut enengombo nangge, ene
ulungga oowooyi bingaminidodo oolengo.
8 Oni oo yuwooyi imiteku ngu, ko oni oo
komoongooteku nguya ngu koyali gulanangge,
ereremo oolengo. Enengo ela elaya enengomo
enengomo ko tewoliku, ngulo uliyi nenengo

ngundilo yowali.
9 Hamoo, noole ngu Anutya, ko goboolo teteto.
Ye ngu Anutndo enengo koni, ko enengo yani,
ngundilo melako ngano oolootenggo.

Kristen Onilo Ko Oni Ngu Ya Yeyingo Oni Ngundilo

10 Yo, ye Anutlo ya ngundilo. Anutlo sumange
ngu no nunootoni, nguno no ya yeyingo oni
tabango ngundilo telo, no ya osiyi kuli imiwono.
Ngundilo tetoowe, ene oni gulado ngu ya osiy-
ingga, ngu sanganimo ya yewolo. Ene oni bidodo
gome ingondale teya ngu, ene ngu ya osiyingga,
ngu sanganimo ya gome oolengo ngu nangge
yeyi. Ya ngu Anutlo Kristen oni simoo bale.
11 Ye ingootenggo. Hamoo, ya osiyi gagiwi
melako oolootenggoku ngu yalo damoni, elo in-
gootenggo. Yesus Kristus ngundo nangge yalo
osiyi gagiwi melako oolooteku, ngu damoni
ngundilo. Damoni yanggango gula kini.
12 Anutlo ko oni, ngundo Anutlo mandeni,
ngu nenengo oolengo oni etuyelowaku ngu, ngu
ene ya gome yanggango yeteku ngundilo. Ene
ko oni gula Anutlo mandeni gome nenengo ma
etuyelowaku ngu, asa, ene ya biyomi yeteku
ngundilo.
13 Ariya, Kristen oni bidodo koye ngu,
kootusina engge nenengo ngundilo nangge
tunootewa. Ngulo mandeni wilikoyingo naluni
tunootetoni ngu, de gookingo ngundilo. Ngu
de gookingongga, ngundo oni bidodo koye
sungomo sungomo tewooyelolo wilikoyelowa.
Nguno oni enengo koye kenolo ingowanggo. Oni

ngulo koni tewoku, ngu metemi, ngundi kini, elo ingowanggo.
14 Ene Kristusndo oni gulalo koni wilikootoni, gome nenengo tetoni ngu, asa, ngu oningga ngu ene ulini gome oolengo ngu yowa.
15 Ene Kristusndo oni gulalo koni wilikootoni nenengo kinitetoni ngu, asa, ngu oningga ngulo ulini nguya ma yowa. Ene enengo keda oluweloyiga ngu ma oonatewa. Oni ya delo oo sitowini bidodo demukootoni, kingo kande oolelo toongeteku ngundilo.

Kristen Oni Simoo Bale Ngu Anutlo Ya Kundingiyi

16 Ye Kristen oni simoo bale, ye nangge ngu Anutlo ya kundingiyi. Anutlo Yuka ngu ye nowoondoye newendemo nguno oolooteku ngu! Ye bine ngu ma ingootenggo?
17 Yo, ye ngu Anutlo ya oolootenggo. Oni gulado Anutlo ya ngu yombuliyootoni ngu, asa, Anutndo ngu oningga nguya yombuliyowa. Ndatelo ngulo, Anutlo ya ngu kundingiyi oolengo, ngu ye nangge, Anutlo ya.

Noole Oni Gula Oowooyi Ma Okoowato. Anut Doongeyimo, Ngu Kingo Oo Ngundilo.

18 Ye oo ngandilo ngu ma kapengo yewelo. Ye kewooloyemo nguno oni gulado ene mela ngalo damonimo endeyolo oode, ngunonggo ewa. No ingondudune ingoyingonedodolo ewa. Ene komo mela ngalo damoni ngu yokoya yowoolengoya ngu, ene mete ingonduduno ingoyingonidodo Anutndo inootoni tunootewa.

19 Ndatelo ngulo, mela ngalo ingondudu da-
moni ngu, Anut doongeyimo ngu, damoni biyomi
wenonoyingo ngundilo. Anutlo mandeno nakan-
goyingomu, ngu ngandilo ooloote.

Anutndo ingondududodo oni enengo ebe
ganagana damoniye oowooyingga ngundo
gosiyelooteku ngu, onindo sepa bowelano
nusago yootenggoku ngundilo ewolo. *Yob 5:13*

20 Anutlo mandeno ngandilo nguya ete.

Anut Oo Bidodo Sembuli Ulungga, ngundo onilo
ingoyingo ingonduduye ngu ingootoni, ngu
engge kini tetelo ewolo. *Sam 94:11*

21-22 Ngulo ngu, oni gula enengo oowooyi bingami
ma elo okoowelo. Pol, Apolos, Pita ngundo yengo
tabango oni ootoolo hoolooweyeloweloyimbolo
yoyetenggo. Melangga nga bidodomo gome
oolootenggoku, ngu bidodo ye hoolooweyelowelo
oolootenggo. Oni keda oluweloyi; oni kumoow-
eloyi; oo bidodo ataga oolootenggoku nga; ko oo
kootusina tunootewaku, ngu oo ngu bidodo ye
hoolooweyelootenggo.

23 Yo, ye ngu Kristuslomu, Kristus ngu Anutlomu.

4

Oo Bidodo Sembuli Ulungga, Ngundo Enengo Ko Oni Ngu Wilikoyelowa

1 Onindo noole yeyolo ingootenggoku ngu,
noole Kristuslo ko oni, ene hoolooweyingo oni,
oolooteto. Noolendo Anutlo mandeni kuli
kombitelo oluwokungga ngu yootunolo eweloyi,
ngulo ko oni yoyeteto.

2 Ko oni, ngulo mamana mande ngandilo: ene
komo ko gome sobowoolo ko tewanggo. Ngu
ene ingondudu gulanangge ingolo, ngunonggo ko
gome tetenggoku, ngu enengo sobosobo oni, ngu
etungowanggoku, ngu ko oni ngu gome nenengo.
3 Yendo bine, ngundi oni gulado, nolo
damonine kone nguya wilikolo kenowelo
tewoonelowaku ngu, nondo ngu ooga ngu
ingootoowe, kingo oo ngundilo tewa. Yo, no
nenengombo nenengo damonine, kone nguya
wilikolo, ma kenolo ingooteno.
4 Hamoo, no nenengo biyomine gula ma kenolo
ingooteno. Ngulo ngu, no nenengombo ngandilo
ma ewano. No oni gome nenengo oolootenolo
ma ewano. No wilikoneloweloyi ngu, Oo Bidodo
Sembuliga, ngundo nangge wilikoneloote.
5 Ariya, yendo eriri telo, oni sodedo ma wi-
likowelo. Ndatelo ngulo, Yesus ombuweloyi
naluwo ngu ma tunootete. Oo Bidodo Sembuli
Yesus, ngundo ombuyago wilikoni. Ngu naluno
nguno, enendo oo ngu bidodo ooleliko oon-
gootoni oolooteku, ngu yolo solu himimo tunoo
watayewa. Onindo nowoondoyemonggo nangge,
mande ingootenggoku, ngu bidodo yootunootoni
tunootewa. Ngu naluno, Kristen oni gulanangge
nangge Anutndo bingamiye, elo okoowa.

Korin Oni Simoo Baledo Enengo Bingamiye, Elo Okoowonggori

6 Ye Kristen konebane, nga mandega nga
nondo, noole Apolosdodo bungomo sunggi
yetenggo. Ene nga mandega nga ye mete
nooleno ingoya, ye ngunonggo Anutlo mande

damoni nenengo ngu yoya gome oliyi. Yendo oni
gula bingami, elo okoolo, oni gula oowooyi ma
wongooyi uwelo.
7 Onendo ge goyolo oni ulungga goyewo? Anut
nangge. Hamoo, ge Anut kandeyimonggo, oo
bidodo kuli yolo ngu, asa, ndawugalo ngulo,
gengo oowoongge bingamingge nangge elo
okoote?
8 Yo, ye ngandiya ingondudu teyi, yengo
nowoondoye Yuka Kundingiyimbo hangetoni,
ngulo ye Anutlo mande damoni ngu bidodo kuli
yomukowonggo. Ngundilo nguya kini. Yo,
ye ingoyingo yoyi, yengo ootootooye damoniye
ngundo ngandilo ingootenggo. Kristusndo om-
bulo, simoo bale soboyelolo oodoni, ye eneya
goboolo simoo bale soboyelolo oluwelo elo ingolo
ngu, asa, noolendo ye koye telo soboyeloweloyi,
ngu ma ingowelo. Ngu hamoo tetoni ngu, asa,
noole Kristen oni bidodo simoo bale soboyelow-
eloyi koyi, ngu tewato. Ene yendo ingoyingo
yootenggokungga, ngu nenengo kini.
9 Nondo ngandilo ingooteno. Anutndo noole
Aposel yoyewoku, ngu oni kootusina ooloote-
ngoku ngundilo. Anutndo oni bidodo, ko Engel
oni nguya doongeyemo noole sunggi yewoku, oni
yuleyi kumoowelo tetenggoku ngundilo.
10 Oni gidalegado nooledodo ngandilo in-
gootenggo. Noole Kristuslo oni ooloo tetoku,
ngu wenonoyingo onilo ingootenggo. Ene
yengombo ngu ngandilo ingootenggo. Noole
Kristusnonggo ingoyingo ulunggadodo, yang-
gangonayidodo, oowoonayidodo ooloo tetolo in-
gootenggo. Ene yendo nooledodo nguya ngandilo

ingootenggo. Ene yanggangoye oowooyedodo
nguya kini, elo ingootenggo.
11 Kulimonggo mayelo, nga naluno ngano
nguya noole oowalilo kumoolo, sonolo
hahangelo, towi kumbalo ingolo wenonootooye,
kandeye oondookelo yutolo oweyelootoyi, noole
nenengo bibitelo oluweloyi musinayi kini.
12 Noolengombo kandenayimbo ko yanggango
teteto. Oni noole yumooyunolo mande etenggoku
ngu, noolendo ene hoolooweyelolo Anutno yem-
boongetooye, kumanadodo tetoyi, ngundilo yem-
boongeteto. Oni noole yombuliyelootenggoku
ngu, noolendo kowuli ngu koolowooteto.
13 Ene nooledodo mande biyomi oolengo ngu
etenggoku ngu, ene noolendo ngu ayibi mande
olengomonggo eneno gumi eteto. Noole ngu mela
bidodo kitikata, ngundilo oolengo telo oolooteto.
Noole oni bidodo sugabo ngundilo teteto. Noole
kulimimonggo ngundilo oodooye ombulo, ataga
oolooteto.

Korin Oni Simoo Bale Ene Komo Pollo Damoni Ngu Nangge Keyoyi

14 Nondo nga mandega nakangootenoku,
ngando ye oyumoyeloni elo kini. Kini, ye nolo
simoone, ngulo ye nowoondoyi elolo ngulo,
nondo yengo ingonduduye ngu yanggango
yunowelo nakangooteno.
15 Yengo sobosobo oni ngu ma kandangeweloyi,
oowooyingga oolengo, ngu Kristuslo mande
damonimo soboyeloweloyi, ene yengo Awaye
oowooyingga kini. Ene Yesus Kristuslo damon-
imo ngu, nondo nangge yengo awaye oolooteno.

Yo, nondo Anutlo Mande Keda Mesalango, ngu
yeno koletelo wesiyolo etoowe, ye nowoon-
doyemo hamoo tewonggoku, ngulo no yengo
awaye.
16 Ngulo ngu, no ye eririyelootenoku ngu, ye
nolo damonine, ngu yoya kenoya, ngundiya teyi.
17 Ngundilo ngulo, nondo Timooti ngulo gome
ingootenoku, ngu nenengo nangone ngundilo
suleyootoowe, ye tanggeyimo ooloute. Ngu ene
Ulungga Oo Bidodo Sembuliga, ngulo newen-
demo hamoo tewolo. Ngundo Kristuslo mande
damoni nondo etuyelowonoku, ngu soweyolo
etuyelowa. Etuyelootoni, nguno yengo nowoon-
doye ngu yokutuwootoni, ye ngunonggo nondo
Kristuslo oole damoningga keyootenoku, ngalo
ingondudu telo ngu keyowanggo. Nondo Kristen
oni simoo bale ende bidodomo etuyelootenoku,
Timootilo damoni nguya ngundilo.
18 Oni gidalegado ye kewooloyemo ene
ngandilo ingootenggo. Pol, nooleno ombuwelo
ma ingoote. Ngundilo ingolo, ngulo ene
ootookoolo, windawinda telo endeyootenggo.
19 Ene no yeno sodedo oolouweloyi ngu, Oo
Bidodo Sembuli ngundo ingootoni ngu, asa, no
ye tanggeyemo sodedo oolouwano. Ngu naluno
nguno, oni windawinda telo endeyootenggoku
oni ngulo mandeye wilikowano. Enengo mand-
eye ngu enggedodo bine, ngundi kingo mande
nangge? No ene kewooloyemo oode ngu, asa, ngu
enengo mande ngu wilikowano.
20 Ene Anutlo mande damoningga, ngundo oni
simoo bale enengo soboyelooteku, ngu kingo
mande nangge kini. Anutndo enengo oni simoo

bale yanggango yunootoni, ngulo ene mete
enengo oo tewelo ingooteku, ngu nangge key-
ootenggo.
21 Ye ndatelo damoningga, ngulo ingootenggo?
Nondo ombulo, yeno manggalu telo, ngunonggo
mamanayelowano, bine, ngundi nowoondone
imakeyingo ayibidodo damoni ngulo Yukadodo
oolouwano, bine? Ye yengombo ngandiya ingoyi.

5

Bosebalese Damoni Biyomi Ngu Korin Kristen Kewooloyemo Oluwo

1 Mande binga ngandilo ingowono. Ye ke-
wooloyemo nguno, elambalisa oluweloyi damoni
ngu yombuliyootoyi ingowono. Ngu damoningga
ngu, oni sowe gidalega kewooloyemo, ngu da-
moningga ngu kini. Ngu ngandilo: Oni gu-
lado, enengo eweyi ngulo baleyi kootungga ngu
woosoolo yowolo.
2 Ngulo, ye mande konokono telo oolootenggo!
Ye komo mela utolo windawinda tetenggoku, da-
moningga ngu yokoya, nowoondoye yowoolen-
goya, mbumbuwa ye kewooloyemo oolooteku,
ngulo sendo mogulu teya oliyi. Ye komo oni
ngundilo damoni biyomi tetekungga, ngu owe-
toyiga toongeni, ene yeya ma gooboolo oluwelo!

3 Hamoo, no yeya ma oolooteto. Ene nolo
nowoondone ngu yeno oolooteku, nguno oni
ngundo damoni biyomingga tewoku, ngulo man-
deni ngu no kuli kenolo wilikolo ingowono.

4-5 No kuli ngandilo ewono. Ye Oo Bidodo Sembuli Yesus oowooyimo ko enengo yanggangonimo goobootenggoku naluno ngu, nolo ingondudune nguya yeya oluwa. Ngundilo ngulo, ye ngu oningga ngu yolo, komo Setanlo kandeyimo yeyi. Ngulo ngu, enengo mbumbuwalo damoni ngundo yombuliyowa. Ngundilo tetoni ngu, asa, Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi Yesus, ngulo nalunimo gaboyi yowa.

Korin Kristen Onindo Oni Biyomi Komo Oweyi

6 Yendo mela biyomi utolo windawinda tetenggo. Ngu damoni gome nenengo kini. Ngu ngandilo: Ene oni gula mbumbuwa telo oluwaku ngu, ngundo ngu ye Kristen bidodo nowoondoye yombuliyomukowa.

7 Ngundilo ngulo, ye komo mbumbuwa ye kewooloyemo oolooteku, ngu andangeya yokoyi. Ye ngundilo telo, nowoondoye metemi nenengo oluwanggo. Ndatelo ngulo, Anutlo Sipsip ngu, Kristus ngundo kuli woolo yelo, noolengo mbumbuwadodo kumoowooto.

8 Yudalo kundingiyi ngu kenoweloyi naluno ngu, ene Yis yano oolooteku andangelo yokolo, ene oomanongoyingo kingo katenggo. Ngundilo nangge, noole nguya komo noolengo mbumbuwa kewoolonayimo oolooteku, ngu bidodo andangelo yokowato. Noole ngundilo telo, asa, noole mete Kristusdodo siyelo enengo damoni gomemu keyowato.

9 So uyi gulano, no kuli yengo nakangowonoku ngu, ngandilo ewono. Ye oni bosebalese damoni

biyomi tetenggoku, nguya ma siyelo, dobooye
telo goboolo ma oluwelo ewolo.
10 Ene oni bidodo mela ngalo, oni ene bose-
balese damoni ngu oo kenolo kenomayingootenggoku, oni ganayelolo kingo oo duwoo yoweloyi,
oni ene mela yuka biyomi nguno yambo mande
telo ngu keyootenggoku, ye yoyokolo sungo
oluweloyi elelemo kini. Hamoo, ye oni bidodo
ngundilo damoni biyomi ngu hamoo yokolo ngu,
asa, ye komo nga melangga nga hamoo oolengo
yokowanggo.
11 Ene nondo mandega nakangowonoku, ngulo
damoni ngandilo. Ye oni gulado Kristen do-
boonelo etoni, ene ngu oningga ngulo damoni
biyomi ngu ngandilo: bosebalese damoni ngu
telo; oni gulalo oo kenomayingolo; mela yuka
biyomi nguno yemboongelo; oni gidalegaya
kootuyesina mande elo; ene biya sono ulungga
nelo wenonolo endeyolo; oni gulalo oo ngu kingo
woosoolo yooteku ngu, ngu oningga nguya yeya
ma siyelo oluwelo. Kini, ye ngundilo oni nguya,
oowali goboolo ma newelo.
12 Oni Kristuslo damoni ma keyootenggoku
ngu, wilikoyeloweloyi kongga ngu nolomu bine?
Kini, Anut enengo ko nangge. Ene oni yengo
kewooloyemo Kristen damonimo oolootenggoku
ngu, yengombo koyi teya wilikoyeloyi.
13 Yo, oni Kristuslo damoni ma keyootenggoku
ngu, Anutndo wilikoyelowa. Ene Anutlo man-
deno ngandilo ete.
Ye kewooloyemo oni ngundilo biyomi ngu andan-
geya yokoyilo ewolo. *Dutoronomi 17:7; 19:19; 22:21,24; 24:7*

6

Kristen Dobooyi Yolo, Nggawono Ma Wilikowa

1 Ye kewooloyemo nguno oni gulado Kristen
dobooyi gulaya bine mandedodo tetoningga ngu,
ene Gabmanno oololo nggawo (Koot) ma tewelo.
Kini, ene komo Kristen onilo goobooyingomo
dobooyiboya mandeyali ngu yomosiyoli.
2 Wilikoweloyi nalu sosowoomo nguno, noole
Kristen simoo bale ngundo mela bidodomo oni
simoo bale bidodo mandeye wilikowato. Ye
bine, ngu ma ingootenggo? Yo, hamoo, ngundilo
teweloyi tetoni ngu, asa, ye mete mande bobodi
ngundilo ngu wilikoyi.
3 Wilikoweloyi nalu sosowoomo nguno,
noolendo Engel onilo mandeye ngu
wilikoyelowato. Ye ngu ma ingootenggo, bine?
Yo, ngu hamoo tetoni ngu, asa, ye mete mande
bobodi ye kewooloyemo oolooteku, ngu wilikoyi.
4 Ngulo ngu, Kristen oni gula ene bingami kini,
ngundo nguya ene mete mande bobodi ngundilo
ngu wilikoweloyi ingoyingonidodo. Ndawugalo,
ye ngu mande ngu yolo Gabmanno ooloutenggo?
5 Nondo nga mandega etenoku nga ngu, oyu-
moyelonilo eteno. Ndatelo ngulo? Ye ke-
wooloyemo nguno oni gula, ene mande wilikow-
eloyi ma ooloote, bine? Ngundo dobooguliye
elayaga ngulo mandeyaliga tunootewoku, ngu
ma wilikolo yomosiyowa, bine?
6 Ene ye ngu damoningga nguno nangge, Kris-
ten dobooye gulado, Kristen dobooyi yolo, oni

Kristusno nowoondoyemo hamoo ma tetenggoku, doongeyemo mande wilikoyingo onino ooloutenggo.

7 Ingoyi. Ye Kristen oni dobooguliye yoyolo, Gabmanlo mande wilikoyingo onino yoyetenggoku ngu, ye Kristen onindo yengo kewooloyemo damoni nenengo ma telo etuyelootenggo. Ene oni gulado ye yombuliyelootoni, ye ngulo ma ingowelo, ngundi oni gulado yengo oo yomukootoyi, ye ngulo gumi ma tewelo. Ngu damoningga ngundo ngu, oni nggawono mandeni wilikoweloyi ingooteku damoningga ngu dagate.

8 Ene yengombo ngu, damoni biyomi telo, oni gidalegalo oo kingo udayelolo yootenggo. Yo, yengombo yengo kewooloyemo Kristen dobooguliye oolengo, nguno nguya ngu damoningga ngu tetenggo.

9-10 Oni ene damoni biyomi tetenggoku ngu, ene Anut Oo Bidodo Sembuliga, ngundo endega enengo oni simoo balelo sobowooteku, ngu ma yowanggo. Ye bine, ngu ma ingootenggo? Kinitetoni ngu, yengombo yengo nowoondoye kingo ganangootenggo. Oni ene bulibali bosebalese telo endeyootenggo; oni ene mela yuka biyomi nguno yemboongetenggo; oni ene elambalisa damoni yombuliyootenggo; simoondo enengo nangge, simoo dobooyeboya ebe kolokolo telo endeyootenggo; simoondo oyumo mande, ngu oni gulano tetenggo; yakaka onindo damoni biyomi tetenggo; oni gulalo oo kenomayingootenggo; oni biya sono gome gome nelo, ngulo mboolombo yoyoote; oni dobooyi yomooyunolo kootuyesina mande ete; oni ene dobooyi oo kingo woosoolo

yoote; ngu oni ngundilo ngu bidodo Anut Oo
Bidodo Sembuliga, ngundo endega, enengo oni
simoo balelo sobowooteku, ngu ma yowanggo.
11 Ye gidalega kuli ngu oni ngundilo oluwonggo.
Ene yengo mbumbuwaye nowoondoyemo ngu
sonowoolo andangeyunootoni, ye oni nenengo
kundingiyi tunootenggo. Anutndo ye ngu enengo
soleyelolo, kumana yunolo yootunoyelowong-
gori. Noolengo Anutga, ngundo Ulungga Oo
Bidodo Sembuli Sembunayi Yesus Kristus, ngulo
oowooyimo, ko Anutlo Yukanimo nguya oni ne-
nengolo ewolo.

Noolengo Gowenayi Kundingiyi

12 Hamoo, ene oo gidalega Anutlo mande ma
yombuliyooteku ngu, ngu oo ngu no bidodo
mete teweloyi ingooteno. Ene oo gidalegado
hooloowenelowelоyi kini, ngu yokootoowe,
ngundo ma sobonelowa.
13 Oni gidalegado etenggo. Oowali ngu useyem-
boolo, useye ngu ene oowalilomu. Ene ngundilo
elo simoo bale etuyelootoyi, ene bosebalese da-
moni biyomi ngu mete teweloyi elo, ngu nangge
tetenggo. Ene oowali oo ngu goweyega, ngalo
sodedo kinitewa. Ene Anutndo goweyega ngu da-
moni biyomi teweloyi ngulo ma yewolo. Kini, ene
goweye ngu Oo Bidodo Sembuliga, ngu enengo
nangge.
14 Anutlo yanggangoni, ngundo ene kuli Oo
Bidodo Sembuli Sembunayi, ngu melenonggo
yokutuwootoni ko keda ootookoowolo. Ngu yang-
gangongga ngundo nangge, noole nguya yoku-
tuyelowa.

15 Ye Kristen oni ngu ye Kristusdodo gulanangge. Ye bine ngu ma ingootenggo? Ngu hamoo ngulo ye mete goweye yolo bosebalese damonimo yewanggo, bine? Kini, ye nowoondoye Kristus inolo, ko goweye yolo, bosebalese damoni nguno yeweloyi nguya kini.
16 Oni ene ooleko ooleko bale ngu dowoolo boogomoolo welewaliku ngu, ene goweyali ngu yeli gulanangge tewa. Ye bine, ngu ma ingootenggo? Anutlo mandeno ngandilo nakangowolo.
Ngu simoo bale elayaga ngu goweyali gulanangge tunootewalo ewolo. *Yenesis 2:24*
17 Ene oni gula Oo Bidodo Sembuli nguya gooboolo oluwaliku ngu, ene nowoondoyali gulananggemo oolooteli.
18 Ye komo bosebalese damoni ngu sodedo yokoya sayi! Mbumbuwa gumi bidodo onindo tetenggoku, ngu goweye sanganimo tetenggoku ngu biyomi. Ene bosebalese damoni, ngu goweye newendemo ngu yeyi biyomi yete. Ngu damoningga ngu, Anut doongeyimo ngu biyomi oolengo.
19 Ye bine, ma ingootenggo? Yengo goweye ngu Yuka Kundingiyi ngulo ya. Anutndo ngu ene Yuka inolo, enengombo ngu nowoondoyemo ulo, nguno ooloote.
20 Ngundilo ngulo, ye ngu yengomu kini. Anutndo uli ulungga oolengombo, ye uliyelolo yoyowoku, ngulo komo yengo goweyega ngu Anut inootoyiga, Anutlo bingami eya okooni.

7

Elambalisa Teweloyi, Ngulo Mande Damoni

1 Ataga, no yendo mandega nakangolo
nunowonggoku, ngulo gumi nakangolo
yunooteno. Ngu ngandilo: oni gula ene bale
ma yoyingongga ngu, ene gome.
2 Ene bosebalese damoni biyomi ulungga
ooloote. Ngundilo ngulo, oni simoo enengomo
enengomo baledodo telo oluwanggo. Ngundilo
nangge, bale nguya ene kamesumooyedodo telo
oluwanggo.
3 Simoo goweyi ngu, enengo baleyibolo, kamey-
imbo ngu ma solengowelo. Ngundilo nangge,
baleyi goweyi ngu kameyimbolo, baleyibo ngu
ma solengowelo.
4 Bale goweyi ngu enengo nangge kini, ngu
kameyimbolo nguya. Simoo goweyi ngu, bale
nguya.
5 Yali elambalisa teya ngu, gulado gula ma
kootu inolo, goweyi ma solengowelo. Yo,
yalingo ela elaya nowoondoyali gulanangge yelo,
nalu bodaga nangge kundingiyi ootoolo, nguno
Anutno yemboongewelo, ngu mete. Nguno ngu,
yali Anutno yemboongewali. Ene kootusina,
yali goweyali ko goboolo yelo gooboowali. Yali
ko ma goboolo oodoli, nguno goweyali gome
sobowooweloyi ereremo kini tetoli, nguno Se-
tando tewooyelowa.
6 Ene yendo elambalisa teweloyi damoningga,
ngulo nono sumoo ewonggoku, ngulo nondo
ngandilo eteno. Nga ngu mamana mande
oolengo kini.
7 Nondo ngandilo ingooteno. Simoo bale
bidodo ngu nondo bale kini oolootenoku,

ngandiya oliyilo ingooteno. Ene Anutndo ngu
simoo bale gidalega yanggango yunooteku ngu,
ene mete kosiyi ootoolo goweyi solengolo, ene
elambalisa teweloyi, ngulo ene ma ingowa.
Ene simoo bale gidalega ngundilo ingonduduye
yanggango kini ngu, asa, ene elambalisa teyi.
8 Asa, oni elambalisa ma teyingo ngu, ko bale
kameyi kuli kumooyingo, ngulo nondo ngandilo
eteno. Ene nondo kosiyi oolootenoku, ngandilo
oluwanggoku ngu, ene gome.
9 Ene yengombo nowoondoye goweye ma
sobowooweloyi, ingolo ngu, ene mete kamebale
tewanggo. Yo, ye mete elambalisa teyi. Kinite-
toni ngu, doongeye ulu teyingo damoni biyomi
ngundo yengo goweye sobowoowalo eteno.
10 Oni elambalisa telo oolootenggoku, ngulo
no nga mamana mandega nga, elo yunooteno.
Nga ngu, nolo mamana mande kini, nga ngu
Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngulo mamana
mande ngu eteno. Bale ngu, ene komo kameyi
ma yokowelo.
11 Ene baledo kameyi yokolo ngu, ene komo
kingo olini. Yo, ene kosiyi oluwa bine, ngundi ene
ko enengo kameyimo ko oolouya nowoondoyali
goboolo yeya olili. Simoondo nguya, ene baleyi
owelo ma yokowelo.
12 Nga mandega nga, Ulungga Oo Bidodo Sem-
buli Sembunayi, ngulo mande kini, nondo nangge
ngandilo ingolo eteno. Ene Kristen doboonayi
gula baleyi Kristusno newendemo hamoo kini,
ngundo Kristen doboonayi gulaya oluwelo etoni
ngu, asa, ngu simoongga ngundo enengo baleyi
yowoku ngu ma owelo yokowelo.

13 Ene bale gula kameyi ngu Kristusno newen-
demo hamoo kini, ngundo baleyi yokowelo ma
ingootoni ngu, asa, baleyibo ngu simoongga ngu
ma yokowelo.
14 Ye ingoyi! Simoo ene newendemo hamoo
kini ngu, ene baleyi newendemo hamoo teyingo
nguya woologongolo ngu, ene kumanadodo
yootunootoni tunootete. Ndatelo ngulo, enengo
baleyi ngu newendemo hamoo teyingo. Ngundilo
nangge, bale ene newendemo hamoo kini, ene
kameyi newendemo hamoo teyingo nguya wool-
ogongolo oolooteliku, nguno ene kumanadodo
yootunootoni, tunootete. Ene ngundilo ma telo
ngu, enengo simooye nguya, ene kumanadodo
ma tunootewanggo. Ene nowoondoye hamoo
tetenggoku ngulo, enengo simooye, ngu Anutndo
kumanadodo yoyeni tunootetenggo.
15 Ene onendo newendemo hamoo kini,
ngundo elambalisa damoni ngu yokowelo tetoni
ngu, ye ma soleyelowelo, nguno yokoyi. Ngu
simoongga, ngu toongewelo tetoni ngu, asa,
enengo Kristen baleyiga ngu ma solengowelo.
Ngundilo toongetoni, Kristen balega ngu, ene
mete kosiyi olini, eneno kowuli kini. Ngundilo
nangge, ngu bale toongewelo tetoningga ngu, asa,
enengo Kristen kameyingga ngu ma solengowelo.
Kini, Anut doongeyimo, ene mete yokootoningga
toongeni. Anutndo noole nowoondonayi
imakeyingo damonimo oluweloyi, nguno
negoyelowolo.
16 Bale ge ndatelo telo, kamengge Kristen da-
monimo yowa? Simoo ge ndatelo telo, ge Kristen
damonimo balege yowa?

Noole Komo Anutndo Damoningga Kuli Yunoyingongga, Nguno Nangge Oluwato

17 Asa, ene Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo ingoyingo sungo sungo, ko sungo sungo bayetelo yunolo, nguno negoyelowoku, ngu gome dowooya teyi. Ye elambalisa tetenggoku, ngundi kosiyi oolootenggoku ngu, yengo damoniyengga Anutndo elo yunowoku, nguno nangge oliyi. Ngulo, no ende bidodomo Kristen oni simoo baleno, nga mamana mandega nga nangge, elo etuyelooteno.

18 Ene oni gula moondeyi yomosiyoyingo sunggidodo, Anutndo ngu negongolo yoyingo tetoni ngu, asa, ene ngu sunggi ngu goweyimo oolooteku, ngu ma andangelo yokowelo. Ngundilo nangge, oni gula moondeyi ma yomosiyoyingo ngu, Anutndo ngu negongolo yoyingo tetoni ngu, ene ngu sunggiga ngu goweyimo yeweloyimbolo ma ewelo.

19 Moondeye yomosiyoyingo sunggiga ngu, ko moondeye ma yomosiyoyingo nguya, ngu kingo oo ngundilo. Ene Anutlo mamana mandeni ngu keyoweloyi, ngu gome nenengo oolengo.

20 Oni gula ko gulano oodoni, Anutndo ngunonggo negongolo yootoni ngu, ene komo ngu kongga, nguno nangge olini.

21 Ge kingo sulena ko nangge telo oodoyi, Anutndo ngunonggo negogelootoningga ngu, asa, ge ngulo nowoondoge ma kowuli yewelo. Ene ge oole gulano kingo sulena ko teweloyi, ngu yokoweloyi oole kenoya ngu, ge mete ngundiya teya, ngu oolega ngu keyo.

22 Ngu ngandilo: ene sulena oni gula oowooyi

kini oodoni, Anutndo ngunonggo negongolo yootoni ngu, ene Anut doongeyimo oowooyidodo tunootewa. Ngundilo nangge, oni gula oowooyi bingamidodo oodoni, Anutndo ngunonggo negongolo yootoni ngu, ene Kristuslo sulena oni tunootelo oluwa.
23 Anutndo enengo ulini ulungga oolengombo ye ko uliyelolo yoyowolo. Ngulo ye oni gidalega yoyokootoyi, ngundo yengo ingonduduye ngu sobowoolo, ngunonggo biyomimo yunowelo. Kini, Anutndo yengo ingonduduye ngu nangge sobowooni.
24 Ye Kristen dobooguline, kono ngundilo nguno oodoyi, Anutndo ye negoyelolo yoyingo ngu, ye komo ngu konggano ngundilo oodoyi, Anutndo ye hoolooweyelowa.

Oni Kamebale Ma Teyingoku, Ngulo Mande

25 Ene, ye bale kosiyi simooya ma weleyingo, yengo mamana mandega Oo Bidodo Sembuli Ulungga, ngunonggo ma yowonggo. Ene nondo nenengo ingondudune ewano. Anutndo nolo sumange tenunoyingo ngundilo, ye nguya nolo mandene nga nowoondoye hamoomonggo ingoyi.
26 Nondo ngandilo damoningga ingootenoku, ngu metemi. Ataga, nga naluno ngano kowuli ulungga tunootete. Ngundilo ngulo, ye ataga oolootenggoku, ngundiya nangge, ye bidodo gome oliyi.
27 Ge baledoya goboolo oolooteli, bine? Ngundilo tetoningga ngu, ge bale ngu yokowelo ingondudu ma tewelo. Ge bale ma yoyingo, bine? Ngu mete ge baledolo ma ingondudu tewelo.

28 Ngundilo ngulo, ge bale yowaku ngu, mbumbuwani kini. Ene bale kosiyi, ene kameyidodo tewaku nguya, ngu wetini kini. Ene simoo bale elambalisa tewanggoku ngu, ene mela ngano kowuli ulungga yowanggo. Nondo ngundilo kowulingga yeno tunooteweloyi ngulo eteno.
29 Ye Kristen konebane, nondo ngandilo eteno. Nalu ootutete. Nga nalu bodaga, ngalo ye ngandiya teyi. Ene ye baledodo ngu, ataga ngano ngu, ye komo Anutlo ko nangge teya, kosiyi ngundiya oliyi.
30 Oni sendootenggoku ngu, ene komo ingowanggo. Ngu sugi ma oluwa, eya ingoyi. Oni ene oni oni tetenggoku ngu, ene komo nguya ingoyi. Ngu sugi ma oluwalo ingootenggo. Oni oo uliyootenggoku ngu, ene komo nguya ingoyi. Ngu kingo oo ngundilo, elo ingootenggo.
31 Oni ene mela ngalo oo ngulo koyi tetenggoku ngu, ene komo mela ngalo oo ngu gome ma dowootoyi, sugi ma oluwa. Ndatelo noole ingooteto. Nga melangga ngalo, oo ngu kinitemukowalo ingooteto.
32 Nondo ngu ye oo oowooyinggado ingonduduye ma yombuliyowelo, elo ingooteno. Oni ene bale ma yoyingongga ngu, ene Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngulo damoni, ngulo ingondudu ulungga tete. Ene Oo Bidodo Sembuli Ulunggado ingooteku, ngundilo tewelo ingoote.
33 Ene oni baleyidodo telo ngu, ene mela ngalo oo ngulo ingondudu ulungga tete. Yo, nalu gumi ene Anutlo koni ngulo ingondudu telo, ko nalu gumi ene mela ngalo oo ngulo ingondudu tete. Yo, ene baleyibo damoningga ingooteku,

ngundilo tewelo ingoote. Ngundilo ngulo, enengo
ingonduduni elaya tunootete.
34 Bale kosiyi ma kameteyingo ngu, ene Oo
Bidodo Sembuli Sembunayimbolo damoni, ngulo
ingondudu ulungga telo, ngulo ingonduduni
newende bidodo ene inoni. Ene bale kameyidodo
ngulo ingonduduni ulungga ngu, ene ndatelo da-
moningga tetoni, nguno kameyi oni oni teweloyi,
ngulo ingoote.
35 Nondo nga mandega etenoku nga ngu, ye
hoolooweyelootoningga, gome oliyilo ngulo
eteno. Nga mandega nga, ye soweyelolo
kini. Nondo ngu ye gome nenengo ootooya,
ngunonggo suwoo suwoo Oo Bidodo Sembuli
Sembunayi, ngulo koni ngu nangge teyi. Ye
oo gula gulano yengo ingonduduye nguno ma
yewanggo.
36 Ene oni gulado enengo bale gula solengootoyi
oodoni, ene ngu sobowoolo enengo goweyi solen-
golo, ma oluweloyi tetoningga ngu, asa, ene mete
sodedonangge baleyiga ngu yoya goboolo olili.
Ngu Anut doongeyimo, mbumbuwa kini. Ene
enengo baleyi sodedo ma yolo, nguno enengo
balega solengoyingo nguya tolige endeyolo ngu,
asa, Anut doongeyimo, ene mbumbuwa tewa.
37 Ene oni gulado enengo newendemonggo
yanggango ingootoni, oo gulado ene ma eririn-
gootoni ngu, ene mete enengombo enengo in-
gonduduni ngu sobowooweloyi, ngu ene mete
bale ngu yokooteku ngu, ene metemi oolengo.
38 Ngundilo ngulo, oni gulado ngu bale
buniyoku yolo baleyi tewaku, ngu damoni gome
tewa. Ene oni gulado bale ma yowaku ngu,

damoni gome nenengo oolengo tewa.
39 Ene bale gula kameyidodo telo oodoni, ngu
balega ngu ene kameyimboya goboolo oode oode
oololo, kameyi kumooteku nguno wenga. Ene
kameyi kumootoni balega ngu kingo ootoolo ngu,
asa, ene mete simoo gula yowa. Ene kame tewelo
ngu, ene komo Kristen simoongga yoni.
40 Ene nondo ngandilo ingooteno. Ene balega
ngu kameyi kumootoni kingo oolooteku ngu,
ene mete oni oni teya kingo olini. Anutlo
Yukani ngundo mandega nga etunelootoni bine,
ngunonggo eteno.

8

Mboolo Ebe Ganagana Nguno Nusago Kalo Woolo Yeyingo

1 No ataga nusago mboolo ebe ganagana
nguno kalo woolo yelo yemboongetenggoku,
ngulo mande damoni ewelo. Noole ingooteto.
Noole ingoyingo ulungga moole, ete. Ene
ngu ingoyingo ulungga ngundo yoyeni oni gi-
dalegano windawinda teweloyi damoni tewong-
gorilo ingooteto. Ene oni gidalegano nowoondoyi
teweloyi damoni yunolo hoolooweyelootooye
ngu, oni mete ngu Anut gome yanggango key-
owanggo.
2 Ene oni gulado enesu nangge oo gulalo ingolo,
no oo ngu teweloyi no bidodo watayi ewaku
ngu, ngu nenengo kini. Kini, ene mete ngulo
ingondudu ulungga gula yowa.
3 Ene oni gulado newende Anut inootoni ngu,
ariya, ngu oningga ngulo Anutndo gome ingoote.

4 Asa, mboolo ebe ganagana nguno nusago
kalo woolo yelo yemboongelo netenggoku da-
moningga, ngulo nondo ngandilo eteno. Noole
ingooteto. Anut oolengo gulanangge, ngundo
nangge oolooteku ngu! Anut gula hamoo oolengo
kinilo ingooteto.
5 Oni gidalega ingootenggo. Hamoo, oom-
boolo oowooyingga, ngu melako ngano, Sambono
nguya ngu anut, elo ingolo, ngulo ene oo bidodo
sembulilo etenggo.
6 Ene noolengo Anut ngu gulanangge oolengo
ooloote. Ngu noolengo Awanayi noole enengo
oolengo. Ngulo oo bidodo enenonggo tunoote-
wolo. Anutndo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi,
ngu Yesus Kristus yeni, ngundo oo bidodo yelo,
nooleno keda oluweloyi yunootoni, ngulo noole
mete Anutya goboolo oolooteto.
7 Ene oni gidalegado suwoo suwoo oomboolo
ebe ganagana ngulo, damoningga ngu keyolo,
ngulo ingondudu tetenggo. Ngundilo ngulo,
Kristen onindo ngu nusago songgiwi ngu, ene kuli
oomboolo ebe ganagana, nguno woolo yeyingo
ngu netenggoku, ngulo nowoondoyemonggo
elaya ingootenggo. Ngulo nowoondoyemo
ingootenggoku, ngu mbumbuwa tetenggo.
8 Hamoo, oowalimbo yoyolo Anut tanggey-
imo ma oolouwato. Noole oowali nelo, ngundi
ma nelo nguya, ngundo Anut doongeyimo ma
hoolooweyelootoni, noole nenengo tunootewato.
9 Ene ye ingondale teyi! Yendo nga oowali
nga yengombo mete neweloyi ingootenggoku,
ngundo oni yanggangoye kini, ngulo nowoon-
doye yombuliyelootoyi ngu, ngundo yeni ene

tootogiyelootoni soletoyi, ariya, ngu damoni ngu nenengo kini.

10 Ene ge Anutno nowoondogemo hamoo telo, ngunonggo ge ingowa. No oo bidodo mete newano. Ngundilo ingolo, ge ebe ganagana anut ngulo yemboongeyingo yano ulo, nguno ge bibitelo oowali nete. Ge netoyi, oni gula ene newende yanggango kini, ngundo ge geyolo, ene nguya newendemonggo ebe ganagana anutlo oo kalo yeyingo ngu newaku ngu, asa, gedo ene yeyi biyomi yete. Ndawugalo ngulo, enengo newendemo ingoyingo elaya ingoote.

11 Ye kenoyi! Yengo ingoyingo ulungga nguno, noole mete oo bidodo nemukowatolo ingootenggo. Ye ngundilo tetenggoku ngu, ngundo ngu oni newendemo hamoo yanggango kiningga, ngu yendo ene yombuliyoote. Ngu doboonayingga yendo newende yombuliyootenggoku, ngulo Kristusndo ene nguya ko yowelo kumoowolo.

12 Ene Kristen doboogulinayi gidalegalo nowoondoye ma himi yetoni, ngulo ene yanggangoye nguya kini, yendo ngu mbumbuwaga ngu tetoyi, nguno ngu enengo ingoyingo sangala telo yombuliyelootenggo. Ngundilo damonimo nguno ngu, ye Kristusno mbumbuwa tetenggo.

13 Ngundilo ngulo, oowali ngundo tetoni, doboone ene mbumbuwano utoni ngu, ariya, nondo nusago songgiwi ko ma newano. Nalu bidodomo nguya, no doboone newende yewe mbumbuwano uwaku, ngulo ngu ma telo newano.

9

Anutlo Ko Oni Ene Ndawuga Mete Tewanggo

1 Oni gidalegado noya etenggo. Ene oowooyi-
dodo kini, ko ene Kristuslo Aposel nguya kini,
etenggo. Ngu mandega ngu hamoo kini. No
enengo Aposel oolengo. No nenengo doon-
genembo Yesus noolengo Ulungga Oo Bidodo
Sembuli Sembunayi ngu kenowono. Ngulo nondo
Ulunggalo mandeni yeno wesiyolo etoowe, ye
ngu ingolo nowoondoyemo hamoo tetenggoku
ngu! Ngulo ngu, ye nolo konemo oowali
enggeteku ngundilo.
2 Ene oni gidalegado noya ngandilo
ingootenggo. Pol ngu Aposel kini. Ngundilo
ingootoyi, ene yendo noya Aposel oolengo eya
ingoyilo ingooteno. Nondo Oo Bidodo Sembuliga
enengo mandeni eweloyi logonelootoni, no
Aposel ko tewonoku, ngulo sunggi ngu, ye Anutlo
nowoondoyemo hamoo teyingo ngu.

3 Oni gidalegado no noyolo, mande wilikoyingo
onino noyetoyi, ngulo mandeye gumi ngandilo
ewono.
4 Aposel oni gidalega ene Anutlo mande we-
siyolo eweloyi ko tetoyi, ngulo onindo oowali,
sono nguya, yunootoyi netenggo. Ngulo ngu,
noole nguya mete oowali sono oo ngu yunootoyi
newato.
5 Aposel gidalega, Oo Bidodo Sembuli Yesus
ngulo dobooguliyi, ko, Sipas, oowooyi gula Pita
nguya baledodo ko telo endeyootenggo. Noole
nguya baledodo ko telo ma endeyoweloyi, bine?
Kini, mete baledodo ko teweloyi.

6 Noole Banabasdodo ngu Anutlo mandeni elo
ngulo koyi teteloku, ene nalu gumingga ngu,
nenengo kandenembo no bobeye yoweloyi koyi
tetenoku, ngunonggo oowali yolo netelo. Ene
Aposel oni gidalegado ngu, enengo kandeyebo
ko telo, ngunonggo oowali ma yootenggo. Ngulo
ngu, noole nguya mete ye kandeyemonggo
oowali yolo newalo.

7 Ndawu oninggado ene me oni telo, ngunonggo
enengombo oowali erewelo nelo endeyowa?
Kini, enengombo oowali erewelo ma yolo newa.
Ngundilo nangge, ndawu oninggado ene oowali
koyi telo, ngunonggo engge ma yolo newa?
Kini, oowali koyi teteku, ngulo engge yolo
newa. Ndawu oninggado, ene bulmakau boga
ngu sobowoolo, ngulo koyi teteku, ngundo ene
nonowo winggoolo ulumi yolo ma newa, bine?
Kini, ene bulmakau ngulo nonowo winggoolo,
mete newa.

8 Nondo bine, onilo ingondudu ngu keyolo
mande ngandilo eteno? Kini, mamana mandeno,
ngundilo mayete.
9 Mosesndo mamana mandeno ngandilo
nakangowolo.

Bulmakau ngu nggile oowali ngu wongootoni,
pesooweloyi naluno, ngu manggowo ma
ukingowelo ewolo. *Dutoronomi 25:4*

Anutndo ene bulmakau elo nangge ngulo
nowoondoyi teyingo, bine? Kini, noolengo
ewonggori. Ngu naluno nguno, noole Anutlo
koni tetooye ngu, asa, yengo ko ngu oowali sono
nguya noole yunootoyi newato.

10 Mosesndo noole nguya bine, ewolo? Yo, nga
mandega nakangoyingongga nga ngu, noolengo
ewolo. Oni ene ko telo, ene oowali imiteku
ngu, ngulo engge ngu kootusina gidalega enengo
neweloyimbolo yowa.
11 Ariya, noolendo Yuka Kundingiyi ngulo oo
yuwooyi, ngu ye kewooloyemo kuli imiwootoku
ngu, yebana gowenayi ngalo oo ngundo noole
hoolooweyelolo yunoweloyi ngu mete.
12 Oni gidalegado yeno hoolooweyeloyingo, oo
yowelo sumoo etenggoku ngu, asa, noole nguya
oo ngu, komo mete yoweloyi. Ene oo ngu kuli
noolendo ma yooteto. Kini, noolendo kowuli
bidodo ngundilo ngu koolowoolo oolooteto.
Noolendo Kristuslo mande gome ngalo oole
ma doongoowato.
13 Oni ene Yudalo goobooyingo ya oowooyi Tem-
pel nguno ko tetenggoku, ngundo ngu, ene Tem-
pel, ngulo oowali ngulomu yolo newanggo. Ene
oni Anutno woolo yeweloyi nombono ko teteng-
goku ngu, ene woolo yeweloyi nusago gumingga
yolo newanggo. Ye bine, ngu ma ingootenggo?
14 Ngundilo nangge, Anut Oo Bidodo Sembuli
Ulungga, ngundo ewolo. Oni ene mande keda
gome mesalango, ngu wesiyolo elo etuyelootenggoku, ngunonggo goweye hoolooweyelootoni oluweloyi nguya yowanggolo ewolo.

15 Nondo eteno. No oo gula ngundilo ma
yowono. Ataga nguya, nondo oo ngu yowelo
mande nga ma nakangooteno. No Kristuslo
koni ngu kingo teweloyi ngulo gome ingooteno.
Ene no kumootoowe, nguno ngu mete oni gi-
dalegado, ene nolo bingamine elo okoowanggo.

Pol ene Anutlo mande ngu kingo telo, oni
etuyelowoku, ngunonggo ene oowali ma yowolo,
elo ingowanggo.
16 Ngu ngandilo: No Anutlo mande nga
elo, ngulo no oni oni tetenoku, ngulo nangge
eloluwano. No nga kongga nga nangge telo
oluwanoku, ngundo bingamine okooweloyi ma
teteno. Kini, Anutndo koni ngu teweloyi, ngulo
logonelootoni, ngulo no komo ko ngu tetenoku
ngu! No mande gome ngu ma elo ngu, no biyomi
oolengo telo oluwano.
17 No nenengombo, nga kongga nga telo ngu, no
mete ko uliyi yowano. Ene Anut enengombo nga
kongga nga nondo teni, elo logonelowoku, ngulo
no ko teteno.
18 Ngulo uliyi, ndawuga yowano? Ngu
ngandilo: No ngu Anutlo mande kedaga wesiyolo
elo endeyootenoku, ngulo uli ma yowano. Ngu
hamoo, no kingo ko tetenoku, ngu Anutndo oni
oni teweloyim ko teteno.

Pol Ngu Oni Simoo Balelo Ko Oni Oluwo

19 Ngu ngandilo: No ye kandeyemonggo oo gula
ma yootenoku, ngulo no oni gulalo ko oni ma
telo oolooteno. Ene no nenengombo elo, ngulo
no oni bidodo ko oni telo ootoolo, ngunonggo no
oni simoo bale oowooyingga nguya yoyootoowe,
Kristusno ombuwanggo.
20 Ngundilo ngulo, Yuda oni doongeyemo ngu,
no Yuda oni ngundilo telo oluwono. Nguno ngu,
no mete Yuda oni yoyowelo ngundilo tewono.

Oni oowooyingga mamana mande ngu newendemo oolootenggoku, ngu doongeyemo, no mamana mande ngu newendemo ootoowoodingowono. Ngu hamoo, no ngu mamana mande newendemo ma oolooteno. Ene nondo oni hoolooweyelootoowe, Kristusno nowoondoyemo hamoo tetoyi ngu, asa, no mamana mande ngu newendemo mete uwano.

21 Oni sowe gidalegano Moseslo mamana mande kini, ngu doongeyemo, no nguya mamana mande kini ngundilo tunootewono. No nguno ngu, no mete oni mamana mande kini, ngu Kristuslo yoyoweloyi. Ene no Anutlo mamana mande ngu yokolo kini. Kini, no Kristuslo mamana mande ngu newendemo ootoolo, ngunonggo oni mamana mande kini ngu yoyowelo, ngundilo tewono.

22 Oni nowoondoyemo hamoo teyingo ngu, yanggangoye kini, nguno no nguya oni yanggango kini ngundilo tunootewonoku ngu, no mete oni yanggangoye kini ngu yoyoweloyimbolo ngundilo tewono. No kuli oni bidodo damoniye yomukowonoku, nguno no oole bidodo tewoongolo, ngunonggo oni simoo bale gidalega yoyowano.

23 No ko nga bidodo Anutlo mande keda ngalo tetenoku, ngu Yuda onino ko oni sowe gidalegano wesiyolo etenoku, ngulo no enedodo kumana goboolo yowato.

Noole Yanggango Kendutelo Oololo, Uli Yowato

24 Ye bine kuli ingootenggo? Oni oowooyingga ebe dagadaga telo, kendutetenggoku ngu, ene

oni gulananggebo yanggango yelo, bidodo dagayelolo, uliyi yowolo. Asa, ye nguya komo ko yanggango Anutndo ingooteku, ngundiya teya ngu, asa, ye ngulo uliyi hamoo yowanggo.
25 Oni ene dobooyiboya ebe dagadaga telo ngu, oni enengo goweyimbolo ingonduduni ngu andangelo yokolo, ene komo dobooyi dagaweloyi ngulo nangge newende ingolo, ngu tete. Ene ngundilo telo, nguno uliyi yowoku, ngu oo sodedo biyomi yewa. Ene noolendo uliyingga yoweloyi, ngu biyomi yeweloyi kini. Ngu sugi sugi oluwa.
26 No nenengombo ebe dagadaga nguno kendutetenoku ngu, no doongene sungo sungo toongetelo, ma kenduteteno. Kini, no Anutndo logoga yeyingo, nguno nangge no nenengo kenduteteno.
27 No gowenengga nga yokootoowe, ngundo no ma sobonelowa. Kini, nenengombo gowene sobowoolo, ngunonggo Anutlo mande wesiyolo onino ewano. No onino mande wesiyolo etenoku, ngundo Anutnonggo ene uliyi gome ngu yowanggo. No komo ingondale telo, no nguya nenengo kendutelo, ngulo no uli gome yowano. No ko ngu ma telo ngu, asa, no ko ngulo ulini ma yowano.

10

Noole Tewootewoo Soleweloyi, Ngulo Ingondale Tewato

1 Ye dobooguline, nondo ngu ye komo ingoyilo eteno. Iserel oni Igip mela yokoyingo, nguno

noolengo osi sambanayi ngu, ene goboole newendemo oodoyi, goboole ngundo oole etuyelowonggori. Ene bidodo Mosesdodo keyembo yade yade ooloutoyi, wendeyi kewoolo wesowootoni, gide gide tetoni, nguwoole ulelewonggori. Yo, oo ngu oni etuyelooteku ngu Moseslo keyimo oni.

2 Ngu oni ngu bidodo Moses keyolo, goboole newendekuli yade oololo, ko, wendeyino nguya, sono (kundingiyi) ngu yowonggori.

3-4 Ene bidodo Anutlo Yukambo oowalingga Sambononggo yunoyingongga, ngu newonggori. Ene bidodo enengo Yukambo sonongga diginonggo yunoyingongga, ngu neloluwonggori. Anut enengombo digi newendemonggo sonongga ngu yeni tunootewolo. Ngu digiga ngu, Kristus. (Ngundilo nangge, Kristusndo ngu hoolooweyeloote).

5 Ene Anutndo ngu oni ngulo damoniye biyomi ngulo ma ingootoni, ngulo oniku kingo melako oluwonggoku, nguno oni oowooyingga kumoomukowonggori.

6 Yo, ene kuli kumooyingo ngu, ndawugalo ngulo, ene oo biyomi ngu kuli kenomayingowonggori. Ngu bidodo gaboyi ngundilo tunooteyingo, nguno noole kenolo ingolo, noole oo biyomi ngulo ma hahangelo koyi tewato.

7 Ene osi sambanayi kewooloyemo oni gidalegado, ebe ganagana anut ngulo damoni keyowonggori. Ye komo ebe ganagana anut ngulo damoni ngu ma keyowelo. Anutlo mande ngundo eneya ngandilo nakangowolo.

Oni simoo bale ene bibitelo, oowali sono nguya newelo yokolo, ene ootookoolo, yambo

kunobulo telo, nguno bosebalese damoni
biyomi nguya tewonggorilo ewolo. *Eksodas 32:6*
8 Ene kewooloyemo oni gidalegado kuli bosebalese damoni biyomi teyingo, ngundilo ngulo, oni simoo bale ulungga oolengo (23,000) kumoowonggori. Noole ngundilo damoni biyomi, ngu komo ma keyolo tewato.
9 Kuli oni gidalega ene kewooloyemonggo, Anut tewoongolo, mbumbuwa oowooyingga tetoyi, ngulo Anutndo gumi yunolo, sile yeni tunootelo, ngundo yokitoni, kumoowonggori. Ngundilo nangge, noole nguya Anut tewootewoongolo, mbumbuwa tetooye, ene ngulo gumi yunowa, bine, ngundi kini.
10 Kulimi oni gidalega, ene kewooloyemonggo Anutya sanggili mande elo boguboguwootoyi, ngulo Engel onindo ngu oniku yuleweloyimbolo ombulo, yudoyi kumoowonggori. Ngundilo nangge, ye Anutdodo sanggili mande mande elo ma boguboguwoowelo.

11 Nga oo nga bidodo eneno kuli tunooteyingo, ngu oo gaboyi nangge, nguno noole kenowato. Nga mandega nga ngu, Anutlo mandeno nakangoyingo, ngu noole etuyelooteku, nguno osi sambanayimbolo damoniye biyomi, ngu ma keyowato. Ndatelo ngulo, noole nalu kini teweloyi namoko tetoni, nguno oolooteto.
12 Ngulo ngu, oni enengombolo ingoya nguno yanggango dikaya, ene komo ingondale teyi! Ene yanggango ma dikalo ngu, ene mbumbuwano solewa.
13 Tewootewoo ngu kuli yeno tunootewoku

ngu, ngu guladilo kini. Ngu tewootewoo ngundilo, ngundo oni bidodomo tunootete. Ene Anutndo sumange yunolo, newende hamoo oolengo yunooteku, ngulo ngu tewootewoo gula ombulo, ngundo noolengo yanggangonayi ngu ma dagalo, uleni uwa. Kini, ene tewootewoo yeno tunootetoni ngu, Anutndo ye hoolooweyelowelo oole yeni tunootetoni, ye tewootewoo nguno yanggango dikawanggo.

Noole Anut Ko Yuka Biyomi Ngudodo Ma Keyowato

14 Ngulo ngu, ye nolo dobooguline oolengo, ye komo ebe ganagana anut nguno yemboongeweloyi damoningga, ngu kootu inoya sayi!
15 Ye ingonduduyedodo ngulo, no yeno eteno. Yengombo komo nolo mandene nga wilikoya ingoyi.
16 Nga Wayin tobaga nga ngu noolendo nelo ngu, noole komo Kristuslo dalowo yunowoku, ngundo noolengo mbumbuwa andangeyunootoni, ngulo Anutno esetelo ingooteto. Noolendo oomanongoyingongga nga nelo ngu, noole komo Kristuslo goweyi nguya goboolo gooboongooteto. Noole ngundilo telo, ngunonggo noole oni etuyelootetoku ngu, noole Kristusno nowoondonayi hamoo telo, enedodo gooboongooteto.
17 Ngulo ngu, noole gowenayi guladilo guladilo, ene noole oomanongoyingo gulanangge ngu netetoku, ngulo noole Kristusdodo gowenayi gulanangge tunooteteto.

18 Ye Iserel onilo damoniye ingoyi. Oni ene
Anutno woolo yelo, ngulo ooyi nelo ngu, ene ngu
nomboga nguno Anutdodo gooboongoowong-
gori.
19 Nondo ndawu oo galo eteno? Ebe ganagana
anut ngu, Anut hamoo bine, ngundi ebe gana-
gana anutno woolo yeyingo ngulo oowali ngu
yanggango, bine? Kini, no ngundilo ma eteno.
20 Kini, no ngandilo eteno. Oni sowe gidale-
gado hamoo oono woolo yetenggoku ngu, ene
oomboolo biyomimo woolo yetenggo. Ene Anut
hamoo nguno woolo ma yetenggo. Ngulo ye
nguya oo yuka biyomi nguno ma gooboongoow-
elo, elo ingooteno.
21 Ye Anut Oo Bidodo Sembuli ngulo tobano
sono nelo, ngunonggo oo yuka biyomimbolo
tobano sono nguya neweloyi nguya ereremo
kini. Ngundilo nangge, ye Anut Oo Bidodo Sem-
buli ngulo oowali nelo, ko oo yuka biyomimo
woolo yeyingo ngulo oowali nguya gooboongoolo
neweloyi, ereremo kini, elo ingooteno.
22 Noole bine, Anut Oo Bidodo Sembuli Sem-
bunayi ngulo newende yeyi, nooledodo sanggili
teni, elo tetenggo, bine? Noolengo yanggango-
nayi, ngundo enengo yanggangoni ngu dagateto,
bine? Hamoo oolengo kini.

Suwoo Suwoo Noole Anutlo Bingami Okoololuwato

23 Ngu oni gidalega ngundo etenggo. Oo bidodo
noole mete tewato, etenggo. Ene oo gidalega
ngundo Kristen oni hoolooweyelolo, nowoon-
doye yanggango ma yunowa.

24 Oni gulado, enengo nangge gome oluweloy-
imbolo, ma ingowelo. Kini, ene komo oni gidale-
galo ingondudu teyi.
25 Oo nusago Stuwa yanonggo uliyolo, yolo
mayetenggoku, ngu mete neyi. Yengo ingondudu
ulungga ingoyingo sangala telo, sumoo sumoo ma
ewelo.
26 Anutlo mandeno ngandilo ete.

Nga melanggano ngano, ko oo bidodo melako
ngano oolootenggoku ngu, Anut Oo Bidodo
Sembuli Sembunayi, ngulomu nanggelo
ewolo. *Sam 24:1*

27 Ene oni gula Anutno newendemo
hamoo kini, ngundo yeya oowali newelo, ye
negoyelootoyiga ngu, ye mete eneya oolouya,
ndawu oowalingga yengo yeteku, ngu bidodo
nemukoyi. Ye oowali ngulo ingoyingo sangala
telo, sumoo sumoo ma ewelo.
28 Ene oni gulado yeno elo, nga nusago songgiwi
nga ngu, ebe ganagana anutno woolo yeyin-
gomu, etoningga ngu, asa, ye komo ma newelo.
Ndatelo ngulo, ngu oningga ko ye nguya kuli
ingootenggo. Nga oowalingga nga, onindo ngu
ebe ganagana anutno yemboongeyingo, elo in-
gootenggo. Ngu oni, ngulo ingoyingoni sangala
teweloyi, ngundilo ngulo, ye komo oowali ma
newelo.
29 Nondo yengo ingoyingoye sangala teweloyi,
ngulo ma eteno. Kini, nondo oni sungo gulaga
ngulo ingoyingoni sangala teweloyi, ngulo eteno.
Ndatelo telo, oni gidalegado nondo damonine
tetenoku ngu, enengo ingonduduyemonggo wil-
ikootenggo? Kini.

30 Ene no Anutno esetelo, oo ngu newano.
Ndawugalo oni gulado nondo oo tewonoku, ngulo
kootunesina mande biyomi ewa? Ngu damoni
nenengo kini.
31 Ene ye oo nelo sono nelo, nguno oo teteng-
goku, ngu bidodomo, ye Anutlo oowooyi bingami
dulidalinidodo teyinoyi.
32 Ye komo Yuda oni, oni sowe gidalega, ko
Kristen oni simoo bale nguya nowoondoye ma
yeyi, ene bulibali ingolo, ene mbumbuwano sole-
wanggo.
33 Oo bidodomo no ko tetenoku, ngu oni bidodo,
nolo damonine, ngulo gome ingoyilo teteno.
No nenengo yomosinelowelo kongga ma teteno.
Kini, no oni bidodo yomosiyelowelo ko tetenoku,
nguno Anutndo ene ko yoyowa. Yo, ye nolo da-
monine ngu keyootoyi, nondo Kristuslo damoni
keyootenoku, ngandiya teyi!

11

Baledo Tabaye Doobengoweloyi, Ngulo Mande Damoni

1-2 Ye suwoo suwoo nolo ingondudune ingolo,
mande elo yunowonoku, ngu gome yolo dowoolo
keyootenggo. Ngundilo ngulo, no yengo oowooye
bingamiye, elo okooteno.
3 Ene nondo ye nga mandega nga ingoyilo
ingooteno. Oni bidodobolo tabango ngu Kris-
tus; baledolo tabango ngu enengo kamesumooye;
Kristuslo tabango ngu Anut.
4 Simoondo tabaye doobengolo ngunonggo
yemboongewelo, ngundi, Anutlo mande wesiyolo

elo ngu, asa, enengo Ulungga Anutlo bingami ma okoolo etenggo.

5 Ngundilo nangge, bale gulado enengo tabango ma doobengolo, ene goobooyingo yano yemboongewelo, ngundi, Anutlo mande wesiyolo ewaku ngu, ngundo enengo kameyi oyumo inowolo. Ene tabango uyi toongooyingo ngundilo oyumododo tewa.*

6 Ene bale tabango ma doobengoyingo ngu, asa, ene komo tabango uyi ngu toongootoningga ootuteni. Ene balega ngu enengo uyi toongootoni, ootuteweloyi, ngulo oyumongootoningga ngu, ene komo tabango doobengoni.

7 Simoondo ngu ene tabango ma doobengowa. Ndatelo ngulo, simoo ngu Anut kilalongo, ngu Anutlo dulidalini. Bale ngu enengo kameyimbolo dulidalini, ngulo ene tabango doobengowa.

8 Yo, Anutndo simoo yeyingo ngu, bale goweyi gumimbo ma yewolo. Kini, bale ngu simoo goweyi gumimbo yewolo.

9 Anutndo bale yelo ngulo ingolo, simoondo hoolooweni, elo simoo ma yewolo. Kini, Anutndo simoo yelo, ngulo ingolo, ene baledo simoo hoolooweni, elo yewolo.

10 Ngundilo ngulo, bale ngu ene komo tabangomo sunggi yelo tabango doobengolo, oni simoo bale etuyelooteku, ngu ene kameyi newendemo ooloote. Ngu damoningga nguno ngu, Sambono

---

* **11:5:** Ye Korin yengo damoniyemo ngu baledo goobooyingo yano ulo, bibiteteku ngu kameyi newendemo oolooteku oni gidalega etuyelooteku, ngulo ene tabango doobengoni.

Engel, onindo nguya sunggiga ngu kenolo ingowanggo.

11 Ene Ulungga Oo Bidodo Sembuli Yesus,
ngulo damonimo ngu, baledo simoo hooloowelo
oodoni, ko simoondo bale hooloowelo oluwa.
12 Kulimi, Anutndo bale ngu simoononggo
yewolo. Ene ataga ngu, simoo ngu balenonggo
tunootetenggo. Ene oo ngu bidodo Anut Oo
Bidodo Sembuliga, ngunonggo tunootete.

13 Yengombo nga mandega nga wilikoyi. Ene
baledo tabango ma doobengolo Anutno yem-
boongelo etoni, ngu damoni metemi, bine?
14 Noole oni simoo bale ngalo damoninayi ngu,
oni enengombo ye etuyelooteku, ngu ngandilo:
Oni ene uyi soloyi, ngu gome nenengo kini.
15 Ene bale uyi soloyingga ngu, enengo duli-
dalini gome oolengo. Ndatelo ngulo? Anutndo
tabango uyi soloyi inootoni, ngundo tabango
doobengonilo inowolo.
16 Ene oni gulado baledo tabaye doobengow-
eloyi mande nga gumi ewelo elo ngu, ene in-
goni. Noole Anutlo Kristen simoo baleno nguya
damoni gula kini, nga damoningga nga nangge.

Ye Anut Ingonduduwoolo Oowali Nelo Ngu, Ye Damoni Nenengo Ma Tetenggo

17 Asa, no mamana mande ye yunowelo
tetenoku nga, ene nondo yengo oowooye
bingamiye, ma elo okoowano. Ndatelo ngulo,
yengo goobooyingomo yambo mande kundingiyi
tetenggoku, nguno damoni gome nenengo ma
tunootete. Kini, ye damoni biyomi ngu tetenggo.

18 Koletelo, no ngulo ewelo. Ye Kristen goo-
booyingomo, ye usowoolo wata sungo sungo
tetenggo. No mande ngundilo ingowonoku, ngu
mande gumi hamoo ko gumi hamoo kini, bine.
19 Yo, hamoo, oni ene damoni nenengo key-
ootenggoku, ngundo oni damoni biyomi teteng-
goku nguya goboolo ma gooboongoolo oluwelo.
Ndatelo ngulo, ene komo sungo tunoo ootooya,
ngunonggo damoni nenengo ngu dobooguliye
etuyeloyi.
20-21 Ye gooboongootenggoku naluno, ye bidodo
oowali nelo, Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunay-
imbolo ingondudu teweloyim, ye Anutno hamoo
ma ingootenggo. Kini, ye bidodo sungo sungo
sodedonangge yengo oowali yoya neyi. Ngundilo
ngulo, gula ene oodoolo kumoolo oodoni, gulado
ngu ene Wayin sonoyi gome gome nelo, ngulo
wenonolo oolootenggo. Yengo damoniye ngu
nenengo kini.
22 Ye bine, yengo yaye kini, ye nguno oowali
sono oo ngu neweloyi ngu kini, bine? Ngundi
ye bine, ingootenggoku, Anutlo oni simoo bale
ene oo kini, ngu yendo oyumo ma yunowanggo?
Nondo ndatelo ewano? Nondo oo ngulo ye
oowooye bingami, eya okoowe? Kini, ngu oo
ngulo nondo ye oowooye bingamiye, ma elo
okoowano. Hamoo oolengo kini!

Oo Bidodo Sembuli Yesus, Ngundo Oowali Kundingiyi Ngu Yunowolo

23-24 Nga mandega nga ye kuli yunowonoku
ngu, nondo Oo Bidodo Sembuliga, ngunonggo
yolo ye yunowono. Ngu mandega ngu ngandilo:

suwoono Yudasndo Yesus me oni kandeyemo yewolo. Ngu suwoonggano nguno, Oo Bidodo Sembuli Yesus, ngundo oomanongoyingo yolo dowoolo, Anutno esetelo, oosowoolo ewolo. Nga ooga nga ngu, nenengo gowene. Nondo ye hoolooweyeloyingo yunooteno. Ye ngundilo telo ngu, ye komo nolo ingondudu teloluwanggolo ewolo.
25 Oowali nemukolo, asa, Wayin sono tobagaku yolo dowoolo ewonggo. Nga tobaga nga ngu, Anutya sunggi mande keda elo nolo dalone ngundo gosiyooteno. Ye suwoo suwoo ngandiya neya ngu, ye komo nolo ingondudu teloluwanggolo ewolo.
26 Ngu ngandilo: ye suwoo suwoo nga oomanongoyingongga nga nelo, ko nga tobaga ngano sono nelo, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi kumooyingo, ngulo mandeni elo wesiyolo ingolo eloluwanggo. Ye ngundilo nangge telo, suleyolo yade oololo, ene ombuweloyi nalunggano, nguno nangge wenga kinitewa.

Anut Oo Bidodo Sembuli, Ngulo Oowali Yombuliyolo Ngu, Ene Gumi Ogingoyingododo

27 Asa, oni gula enengo ingonduduni ma yomosiyolo, ene ngunonggo oomanongoyingo nga nelo, ngunonggo sono tobaga nga kingo yolo nelo ngu, ene Oo Bidodo Sembuli Sembunayi Yesus, ngundo enengo kumooyingo, ngulo ingondudu ma telo ngunonggo neteku, asa, ene mbumbuwadodo tete.
28 Oni ene komo enengo newende gome wilikoya ingoya yomosiyoya ngu, asa, ene mete

oomanongoyingo nga neya, sono nguya nga to-
bagano ngano neni.
29 Ndatelo ngulo, oni ene oo neweloyi naluno,
oni ene oomanongoyingo ngu sono tobaga nguya
nelo, nguno ene Yesus Oo Bidodo Sembuli, ngulo
goweyi, daloni noolengo yunoyingo ngulo ma
ingolo neteku ngu, asa, nguno ngu, Anutndo ene
kowuli inowa.
30 Ngu damoninggano nguno nangge, simoo
bale oowooyingga ye kewooloyemo nguno yang-
gangoye kini, ene sayidodo telo, oni oowooyingga
kuli kumoomukowonggo.
31 Ene noolengombo nowoondonayi koletelo
gome wilikolo yomosiyolo ngu, asa, ngu naluno,
Yesus noolengo kumooyingo ngu ingolo, noole
sono oowali nguya newatoku ngu, nooleno biy-
omi gula ma tunootewa.
32 Ene Oo Bidodo Sembuli, ngundo noolengo
damoninayi wilikolo, noolengo weti gumi
biyomi, ngulo mamanayelolooteku ngu, noole
yooneneyeloote. Ndawugalo ngulo, nalu
sosowoomo nguno, noole mbumbuwadodo oni
nguya ma oonatewato.

33 Asa, ye Kristen konebane, ye Yesus ngulo
oowali kundingiyi ngu newelo gooboongoolo
ngu, asa, ye komo dobooguliye soboyeloyi.
34 Ene oni gula oodoolo kumooya ngu, ene
komo enengo yano oowali neni. Kinitetoni
ngu, yengo goobooyingo ngundo yombuliyelowa.
Asa, no mande gumi ooloote. Ene kootusina,
nondo yeno mayelo, nguno oo gidale mande elo
yomosiyolo yunowano.

12

Anutlo Yuka Kundingiyi Ngundo Oo Duwoo Gula Gula Yunoote

1 Ye Kristen oni dobooguline, no ngandilo ingooteno. Yendo Yuka Kundingiyimbo oo duwoo yunooteku, ngu yanggangoni guladilo guladilo oni ko teweloyim yunoyingo, ngulo ye ma kapengo yewelo. Nondo ye komo Yukalo mandeni nga hamoo ingoyilo ingooteno.

2 Ye ingootenggo. Ye kuli Kristen ma teyingomo, ngu naluno nguno, ebe ganagana oomboolo mandeye kini, ngundo ye yowoosoolo ooloutoyi, ye ngu keyelolo, damoni biyomimo endeyowonggori.

3 Ariya, nondo ye nenengo ingoyilo eteno. Ene Anutlo Yuka Kundingiyi oni gulano oodoni, ngu oningga ngundo ene sanggili telo, Yesus yombuliyowelo mande biyomi hamoo ma ewanggo. Ngundilo nangge, oni ene Anutlo Yuka Kundingiyi kini ngu, ene ngandilo ma elo ewa. Yesus ngu ene Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, eweloyi nguya ereremo kinilo ewolo.

4 Yuka Kundingiyimbo kingo oo duwoo yunooteku, ngu yanggangoni guladilo guladilo, oni ko teweloyim yunoote. Ene Yuka Kundingiyingga ngu gulanangge ooloote.

5 Noole oni hoolooweyeloweloyi koyi tetetoku, ngu ooleyi guladilo guladilo. Ene Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngu gulanangge ooloote.

6 Ko teweloyi ingoyingo oowooyingga, ngu Anut gulananggega, ngundo nangge oni yanggango

yunootoni, ene ngunonggo Kristuslo koni bidodo
mete temukololuwanggo.
7 Anutlo Yuka Kundingiyi, ngundo Kristen
oni bidodo yanggangoye guladilo guladilo
ko teweloyim yeni tunootetoni, ngulo ene
mete Kristen dobooguliye bidodo gome
hoolooweyelowanggo.
8 Yo, ngu Anutlo Yukangga, ngundo oni gula
yanggango ko teweloyim yunootoni, ene in-
goyingo ulungga oolengo yolo, ngunonggo ene
mete onino mande wesiyolo gome etuyeloote.
Ngu Anutlo Yukangga, ngundo nangge oni gula
Anutlo ingoyingoni ulungga inootoni, ngulo
Anutndo ndawu ooga tewoku, ko tewaku nguya,
ngu mete gome oolengo ingoote. Ngu, Anutlo
Yukani gulananggega, ngundo nangge yang-
gango, ngundilo ngu, oni yunoote.
9 Ngundilo nangge, oni gula ngu Anutlo
Yukangga, nguno ene newende hamoo
teyingongga, ngu yanggango yoote. Ngu
Yukangga, nguno nangge, oni gulado ngu ene
sayi oni yomosiyeloweloyi, ngulo ingoyingo ngu
yoote.
10 Ngundilo nangge, oni gulado ngu ene da-
moni sungo oolengo gula, onindo ma teweloyi,
ngu teweloyim ingoyingo yoote. Gulado ngu,
ene Anutlo mande elo wesiyolo eweloyimbolo
ingoyingo yoote. Gulado ngu, ene Yuka oowooy-
ingga wilikoweloyi, Anutlo Yukani ngundi mela
ngalo yuka biyomi, ngulo ingoyingo yoote. Gu-
lado ngu, ene mande bungeyi gulano mande
eweloyi ngu yoote. Gulado ngu, mande bungeyi
gulano mande ingolo, yowoolengowelo damoni

eweloyi, ngu ingoote.
11 Ngu Yuka Kundingiyi gulananggega, ngundo
nangge, ngu ko oo ngu bidodo yeni tunootete.
Enengo oo teweloyi ingooteku, ngundo oni
hoolooweyeloweloyimbolo, ko ngundilo sungo
sungo bayetelo, enengo oni simoo bale duwoo
oolengo ngundilo yunoote.

Noole Kristen Oni Ngu Gowenayi Gulanangge

12 Onilo goweyi gulanangge nangge oolooteku
ngu, ene sosi sosi oowooyingga oolootenggo.
Noole Kristen oni oowooyingga oolengo, ene
noole bidodo Kristusno ngu wata gulanangge.
13 Yo, ngu noole oni oowooyingga. Noole Yuda
oni gidalega, oni sowe gidalega, kingo sulena
oni gidalega, ko noole oni gidalega enengombo
enengo sobowoolo oolootetoku ngu. Ene onindo
noole sono (kindingiyimbo) sonowooyingo ngu,
Anutndo noole yoyeni, wata gulanangge tunoote-
wooto. Yo, Anutndo enengo Yukani, noole
eneno nowoondonaye hamoo teyingomu, ngu-
dodo yunowolo.
14 Noole ingooteto. Goweyi sosi gulanangge
kini. Kini, goweyi sosi sosi ngu oowooyingga
oolengo.
15 Ene oni keyimbo, ewa. No kandeyi kini,
ngulo no goweyi sosi kini, elo sungo ma oluwa,
ewolo. Kini, ene komo goweyiboya gulanangge
ooloote.
16 Ngundilo nangge, sodeyibo, ewa. No
doongeyi kini, ngulo no goweyi sosi kini, elo
sungo peselo ma oluwalo ewolo. Kini, ene komo
goweyiboya gulanangge ooloote.

17 Ene goweyi ngu bidodo doongeyi nangge
ngu, ene ndatelo telo, mande ingowa? Ene
goweyi ngu sodeyi nangge, ngu ndatelo telo, oo
ndindingo ngu ingowa?
18 Ene ngundilo nguya kini. Anut enengo
oo teweloyi ingooteku, ngunonggo goweyi sosi
sosi sungo sungo, enengo musiyomo musiyomo
yetoni, dowoolo, nguno nangge oolootenggo.
19 Sosi gulanangge goweyimo oluwaku ngu,
asa, ngulo goweyi ndano? Ngu goweyi kini.
20 Ngu ngandilo: Goweye sosi sosi oowooy-
ingga, ene sosi ngu gooboongootoyi, goweyi gu-
lanangge tunootete.
21 Doongeyimbo, kandeyiboya ngandilo hamoo
ma ewa. Doongengge ma oodoyi ngu, noso
nangge mete gome oodoowe, ewolo. Taban-
gombo keyimboya ma ewa. Ge ma oodoyi, ngu
noso nangge mete gome ootoowelo ewolo.
22 Ene ngandilo nguya kini. Goweyi sosi
oowooyingga ngu yanggangoni kini, ene komo
enengo ko tetenggo. Kinitetoyi ngu, asa, goweyi
nguya metemi kini oluwa.
23 Goweyi sosi gumi onindo ngulo ma in-
gooteku, ene nguya ko tetenggo. Goweyi sosi
oni doongeyimo oyumododo, ngulo ene gome
doobengoote.
24 Goweyi sosi oni doongeyimo tunoo
oolooteku, ngulo ma ingoote. Ene Anutndo
goweyi ngu bidodo yemukoyingo, ngu sosi gidega
ngu oowooyi bingamini kini ngu, Anutndo yeni
bingamiyedodo tunootete.
25 Anutndo ngundilo yoyewolo. Ngulo goweyi
ngu, oososowoolo ma sawanggo. Kini, goweye

sosi ngu bidodo ebe sobosobo telo, koye gulanangge tewanggo.
26 Ngundilo ngulo, goweyi gumisina ogingoyingo ingootoni ngu, goweyi sosi ngu bidodo ogingoyingo ingowanggo. Ngundilo nangge, sosi gula oowooyi bingamidodo tetoni ngu, goweyi sosi sosi ngu bidodo, ngulo oni oni tewanggo.
27 Ngulo ngu, ye bidodo ngu Kristusdodo goboolo oolootenggoku, ene ye bidodo koye guladilo guladilo telo, nguno Kristen dobooguliye enengo nowoondoye hamoo teyingo ngu yanggango yunoweloyimbolo.
28 Anutndo enengo oni simoo bale ngandilo hoolooweyeloyingo ko elo yunowolo. Koletelo ngu, Aposel koyi; elayayiga ngu Anutlo ingondudu eyingo oni, ngulo koyi; kabusayi ngu oo nakangolo etuyeloyingo oni, ngulo koyi; kootu ngu damoni sungo gula onindo ma teweloyi ngu teweloyi, ngulo koyi; sayi oni yomosiyeloyingo oni, ngulo koyi; hoolooweyeloyingo oni, ngulo koyi; ko bidodo sobowooweloyi, ngulo koyi; ko wenga Anutndo ngu mande bungeyi gula gulano mande eweloyi onino yunowolo.
29-30 Ene ngu bidodo Aposel oni, bine? Ngundi ene bidodo Anutlo mande wesiyolo eweloyi oni, bine? Ngundi ene bidodo oo nakangolo etuyeloyingo oni, bine? Ngundi ene bidodo onindo oo ma teweloyim ngu teweloyi yanggangoyedodo, bine? Ngundi ene bidodo sayi oni yomosiyelowelo yanggangoyedodo, bine? Ngundi ene bidodo mande bungeyi gula gulano mande eweloyi oni, bine? Ngundi ene bidodo mete mande ingolo yowoolengolo eweloyi oni,

bine? Ngundilo nguya kini.
31 Ene ye komo hoolooweyeloweloyi ko oo
duwoo yanggangonidodo ngu yowelo ngu, ye
komo hahangelo ngu yowanggo. Ene nondo
oole gome gula, oole gidega dagayelooteku, ngu
etuyelowano.

13

Dobooguliye Nowoondoyi Teweloyi, Ngulo Mande Damoni

1 Ene oo koleteyingo oolengo ngu oni sun-
gombolo nowoondoyi teweloyi. Yo, nondo onilo
mande bungeyi gula gulano mande ewanoku
ngu, Engel onilo mande nguya elo ngu, ene no
nowoondoyi teweloyi damoningga, ngu nono kini
ngu, no kingo sogulu, gilamo manggowo ngguyi
ulungga uteku, ngundilo tewano.
2 Ngundilo nangge, no Anutlo ingonduduni
yootunolo eyingo oni, ngundilo mande elo,
ngunonggo Anutlo ingonduduni kombiteyingo
mande, ngu bidodo wesiyolo elo, no ingoyingone
nguya, ulungga tetoni ngu; ngundi no nowoon-
donemo hamoo teyingo ngu yanggangonedodo
tetoni ngu, no mete yanggangonedodo teteno.
Ngunonggo mela puli wenggelemootoowe, an-
dusina anduno ooloutoni ngu, ene nondo onilo
nowoondoyi teweloyi damoningga ngu nono ma
oodoni ngu, asa, no ngu kingo goweyi nangge
ngundilo tewano.
3 Ngundilo nangge, nondo nenengo oo bidodo
owoolongo oni bayetelo yunomukolo yokolo
ngu; ngundi no mande wesiyolo etenoku, ngalo
me onindo sanggili telo, gowenengga nga kayi

ewanggoku ngu, ene nondo onilo nowoondoyi
teweloyi damoningga ngu, nono kini tetoni ngu,
asa, no ngulo uliyi ma yowano.

4 Oni ene newendemo nowoondoyi teweloyi da-
moni ngu oodoni ngu, ngu ngandilo: ngu oningga
ngu, ene oni sungomboya siyelo gome ootoolo,
ene sanggili sodedo ma tewa. Dobooguliyibo ko
nenengo ma tetoyi ngu, ngulo gumi ma elo, ene
hoolooweyelowa. Ene oni bidodo nowoondoyi
telo hoolooweyeloluwa. Ene oni sitowiyedodo
ngulo oo ma kenomayingolo, ngulo newende biy-
omi ingoweloyi nguya kini. Ene enengo oowooyi
bingami elo okoolo, ko enengombolo ingootoni,
yanggangonidodo ma tewa.

5 Yo, oni ene newendemo nowoondoyi teweloyi
damoni, ngu oodoni ngu, ngu ngandilo: oni ene
oni bidodo doongeyemo damoni nenengo kini,
ngu nguno ma tewa. Ene enengo oo ngulo
nangge gome ma ingowa. Ene sodedo boguwoolo
sanggili ma tewa. Enengo kowuli oni sungombo
teyinoyingo, ngulo sugi ma ingolo dowoololuwa.

6 Yo, oni ene newendemo nowoondoyi teweloyi
damoni ngu oodoni ngu, ngu ngandilo: oni ene
damoni biyomi onindo teyingomu, ngulo ma
oni oni tewa. Kini, ene damoni gome nenengo
hamoo, ngulo nangge oni oni tewa.

7 Yo, oni ene newendemo nowoondoyi teweloyi
damoni ngu oodoni ngu, ngu ngandilo: oni ene
oni sungombo biyomi teyinolo, mande biyobiy-
omi eneya etoyi, ene ngulo gumi ma ewa. Ene
oo bidodomo newendemo hamoo tewa. Ene
oo gome metemi ngulo doongetelo, sobowoolo
oluwa. Ene ko bidodomo ngu yanggango telo

oode temukowa.
8 Nowoondoyi teweloyi damoni ngu hamoo
oolengo ma kinitewa. Anutlo ingonduduni
eweloyi damoningga ngu kinitewa. Mande
mebuyi oowooyingga nguya kinitewa.
Ingondudu telo, ingoyingo yoweloyi nguya
kinitewa.
9 Ngu ndatelo: ataga ngu, noole ingoyingo
nguya, ko Anutlo mandeni gumi nangge ingolo,
Anutlo mandeni ngulomu gumi nangge, elo we-
siyooteto.
10 Ene Anutndo kootusina oo bidodo metemi
yeni tunootemukoweloyi naluwo ombutoni ngu,
asa, ngu naluno nguno ye oo bidodo tunoo
oolengo ingomukowanggo.

11 Ngundilo nangge, kulimi no simooye bodaga
oode, ngu naluno, no simooyembolo mande
eteku, ngundilo elo, ko ingoyingo nguya simooye
bodagado ingooteku, ngundilo tewono. Ene no
oni ulungga teyingo naluno, no buniyombolo
ingondudu damoni ngu yokowono.
12 Yo, ataga Anutndo nooleno ndawuga
yunowaku, noole nenengo oolengo ma ingooteto.
Ngundilo nangge, noole oo gabogaboyi
biyomimo kenolo ingootetoku ngu, gabonayi
nenengo kini. Ene Anutndo oo bidodo yeni
kiniteweloyi naluno ngu, asa, ngu naluno,
noole oo bidodo ingomukowatoku, ngundilo
nangge, ataga Anutndo noolengo damoninayi
kenolo ingomukoote. Ene kootusina ngu, noole
Anut omukumundoongo ngu nenengo oolengo
kenowato.
13 Ene suwoo suwoo nga oo kabusaga nga

oolootenggoku, ngu ngandilo: nowoondoyemo hamoo teweloyi damoni, Anut sobowoolo oluweloyi damoni, ko nowoondoyi teweloyi damoni, nga oo kabusaga ngalomu gula koleteyingo ngu onino nowoondoyi teweloyi damoningga, ngundo dagayelolo koletelo ooloote.

14

Yuka Kundingiyimonggo Oo Duwoo Ombute

1 Ye komo yanggango yeya oni simoo baleno nowoondoyi teweloyi damoningga, ngu yoya teyi. Ngundiya teya, ngunonggo yengo nowoondoye ngu Yuka Kundingiyimbolo mande damoni kingo duwoo yoweloyi, ngulo nowoondoye bidodo ha-hangeya oliyi. Ene kingo duwoo yoweloyi oo koleteyingo, ngu Anutlo ingonduduni wesiyolo eweloyiga, ngulo koyi yanggango teweloyi.

2 Yo, Yuka kundingiyimbo mande gula oni gu-lano inootoni, ene ngunonggo mande eteku, ngu oni sungomo ma elo, ene Anutno mande ete. Ngulo ngu, oni gulado enengo mandeni ngu ma ingootenggo. Yuka kundingiyimbolo yanggan-goni, ngunonggo ene mande kuli kombiteyingo oluwoku, ngu ete.

3 Ene oni Anutlo mande elo, wesiyolo etuyelooteku oningga, ngulo mandeni, ngundo oni nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu yeni yanggango yete. Mande ngundo oni nowoondoye yoyeni, gome oni oni telo, nowoondoye yeni imakelo oolootenggo.

4 Oni ene Yuka Kundingiyimonggo bungeyi gulano mande eteku, ngu oni sungo ma ingootenggoku mandega, ngundo enengo newende yeni yanggango yete. Ene oni Anutlo ingonduduni wesiyolo eteku, ngundo Anutlo oni simoo bale yoyeni, yanggango yetenggo.
5 Nondo yeya ngandilo ingooteno. Nondo ye bidodo Yukambo mande bungeyi yunooteku, ngunonggo mande eyi, elo ngulo ingooteno. Ene Anutlo ingonduduni wesiyolo etuyeloweloyi kongga ngu, nondo ye komo ngu teyi, elo ngulo gome ingooteno. Oni ene mande bungeyi gulano mande elo, ene mandega ngu ma yowoolengowaku ngu, asa, Kristen oni simoo bale mande, nguno yanggango ma yowanggo. Ene Yuka Kundingiyimbo mande bungeyi yunooteku, nguno Anutlo mande wesiyolo etoni, oni gulado Anutlo mandega ngulo damoni yowoolengolo ewaku, ngu gome. Ene oni Anutlo ingonduduni yootunolo eteku oningga, ngundo Yukambo mande bungeyi gula inootoni eteku, ngu dagayeloote.
6 Ye Kristen dobooguline, ene no yeno oololo, Yuka Kundingiyimbo mande bungeyi gulanonggo mande ewanoku, nguno Anutlo damoni mande keda ngu ma etuyelolo, ingoyingododo teweloyi, ko oo oowooyingga nguya, ma etuyelowanoku ngu, ndawugano, ye hoolooweyelowano? No ye ma hoolooweyelowano.
7 Sumbi mboolo nggusi mboolo yambo uleweloyi ngu oni bungeye kini, ene onindo mete uwooweloyi. Ngundilo oo ngundo ngguyi

nenengo ma utoni ngu, asa, ndatelo telo, noole
oo dogi, debu ngulo ngguyi nenengo oolengo
ingowato? Noole nenengo ma tewato.
8 Gilamo utolo sawawa nenengo ma udoyi ngu,
onendo me idi sangga telo yomosiyowa? Ngu
metemi kini.
9 Ye nguya ngundilo nangge, mande bungeyi
sungo gula oni ma ingootenggoku, ngunonggo
Anutlo mandeni wesiyolo ewanggoku ngu,
ndatelo telo, mandega ngulo damoni gome
nenengo oolengo ingowanggo? Kini, gengo
mandegega ngu kingo ngguyi nangge.
10 Ngu hamoo, mande bungeyi oowooyingga
mela nga bidodomo oolootenggo. Mande ngu
bidodo damonidodo ooloote.
11 Asa, no oni gulalo mandeningga eteku, ngulo
damoni ma ingootoowe ngu, ene mandeni gula
etenolo ingowa. Ngulo no ngudodo ingowano.
Nga oningga nga ngu, ende gula oni ngundi mela
gula oni, elo ingowano.
12 Ye ngudodo ngundilo nangge. Ye Yuka
Kundingiyi, ngulo oo kingo duwoo yoweloyiga,
ngulo hahangelo ingootenggoku, nguno ngu, ye
komo Yuka Kundingiyi sumoo inootoyi, ye kingo
oo duwoo ngu yunootoni, ngundo Kristen oni
simoo bale ngu hoolooweyelootoyi, nowoon-
doyemo hamoo teyingo ngu yanggango tunoote-
wanggo.
13 Ngundilo ngulo, oni gula Yuka Kundingiy-
imbo mande bungeyi sungo inootoni, eteku ngu,
ene komo Anutno yemboongetoni ngu, Anutndo
yanggango inootoni, ene ngunonggo mande ngu
yowoolengolo, damoni nenengo wesiyolo ewa.

14 No Yuka Kundingiyi mande bungeyi gulalo
Anutno yemboongewanoku ngu, nolo nowoon-
done, ngundo yemboongeteku ngu, ene nolo
ingondudune, ngundo ndatelo nowoondonemo
eteku, ngu ma ingoote.
15 Ngundilo ngulo, no ndatelo tewano? Nolo
nowoondonemonggo yemboongetoni ngu, komo
ingondudune nguya yemboongewa. Nolo
nowoondonemonggo yambo udoni ngu, komo
ingondudune nguya yambo ulewa.
16 Ndawu nalunggano, gengo Yuka Kundingiyi
ngundo mandega, nguno nangge Anutno esete-
toni, oni gulado ngu mandega gedo Anutno es-
etewoku, ngu ingolo ngu, ndatelo telo, enendo
hamoo elo ewa? Ene ereremo kini. Ndatelo
ngulo, gedo mande bungeyingga eteku ngu, ene
ma ingowolo.
17 Gedo Yukambo mande Anutno eseteteku ngu
mete, ene oni gulaga, ngulo newende ngu, gedo
yanggango ma teyinowo.
18 Nondo ye bidodo dagayelolo, Yuka
Kundingiyimonggo mande bungeyi gula gulano
mande eteno. Ngulo, no Anutno eseteteno.
19 Ene Kristen oni simoo balelo goobooyin-
gomo ngu, no mande bungo bodaga nangge
ewelo ingondudu telo oolootenoku, nguno oni
gidalega etuyelootoowe, oni gome ingootenggo.
Yo, oni mande bungeyi ingootenggoku, nguno
mande ootuwoo etenoku, ngundo bungeyi gu-
lano mande pelungga simoo bale ma ingooteng-
gokuno etenoku, ngu dagate.
20 Ye Kristen dobooguline, yengo
ingonduduyemonggo simooye bobodi ngulo

ingondudu, ngundilo ma ingolo oluwelo. Kini, yengo ingonduduye ngu, ye komo oni ulungga teya oliyi. Ene ye buniyo bobodi ngulo ingoyingo gulananggega ngu keyoyi. Ngu ngandilo: ene damoni biyomi ngu tewelo ma ingootenggoku, ngulo ye nguya ngu keyoyi.

21 Anutlo mamana mandeno ngandilo nakangowolo.

Nondo mande sungo eyingo oni ngundo, manggoyebo nga oni simoo bale nga mande elo etuyelowano. Ene nolo manggone ma keyolo, mandene ma ingowanggo. Oo Bidodo Sembuli, ngundo ngundilolo ewolo.
Ayisaya 28:11,12; Dutoronomi 28:49

22 Ngulo ngu, noole ingowato. Yukambo mande bungeyi sungo gulano mande eweloyi, ngu oni nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu ma etuyeloote. Kini, ngu mande damoningga, ngundo ngu, oni nowoondoyemo hamoo ma teyingo, ngu oni nguno Anutlo yanggangoni etuyeloote. Ene Anutlo mande damoni wesiyolo eweloyi, ngu oni nowoondoyemo hamoo kini, ngu ma etuyeloote. Kini, oni Anutlo nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu mande damoni nenengo etuyeloote.

23 Ngulo ngu, Kristen oni simoo bale bidodo gooboongoolo ngu, ye bidodo Anutlo Yukano mande sungo sungo etoyi ngu, oni amana gula, ngundi oni ene Anutlo newendemo hamoo ma teyingo nguno mayelo, mande bungeyi oowooyingga ingolo ewanggo. Ye bine, mboolombo yoyoote? Ngundilolo ewonggo.

24 Ene ye bidodo Anutlo ingonduduni wesiyolo
etenggoku, nguno oni gula newendemo hamoo
kini, ngundi, oni Anutlo mande gome ma in-
gooteku, ngundo ye kewooloyemo ulo yengo
mande ingolo oodoni, yengo mandeyega eteng-
goku, ngundo ngu oni ngulo mbumbuwani etun-
gootoni, nguno enengo biyomini ngu, bidodomo
tunoo oolengo ingomukowa.
25 Ngundilo ingolo, mande damoni biyomi
bidodo ngu newendemo kombitelo oolooteku,
ngu yeni tunootetoni, ngulo ene yowoolengolo,
Anutno boodoo oondookelo, Anut bingami elo
okoolo ewa. Hamoo oolengo, Anut ye ke-
wooloyemo oolooteku nga! Elo ewa.

Anutno Yambo Mande Tewelo, Ngu Nenengo Oolengo Teweloyi

26 Ngulo ngu, ye Kristen konebane, ye komo
ndatelo tewanggo? Ye goobooyingo telo ngu,
ye bidodo koyedodo. Oni gulado yambododo,
gulado ngu mande onino elo etuyeloweloyi,
oni gulado ngu, Anutlo damoni keda yootunolo
eweloyi, oni gulado ngu, Anutlo Yukano mande
bungeyi sungomonggo mande eweloyi, oni gu-
lado ngu, mandega ngu damoni yowoolengolo
eweloyi oluwanggo. Ko nga bidodomo, ye komo
hoolooweyelootoyi, ngulo Kristen oni simoo bale
ngu nowoondoyemo hamoo teyingo ngu yang-
gango tunootewanggo.
27 Ene oni gidalega, Yuka Kundingiyimbo
mande bungeyi gula gulano mande ewelo ngu,
mete oni elaya, ngundi kabusa nangge mande
ewanggo. Oni gulado koletelo etoningga ngu,

asa, oni gulado komo mandeni yowoolengoya eni. Mande emukootoni ngu, asa, oni elayaga, ngu enebana mande etoni, asa, oni gulado mandeni yowoolengoya eni. Ngundilo nangge, oni kabusayi ngu enebana ngu keyoya ngundiya teni.

28 Ene oni gulado oni gula mande sungo eweloyiga, ngu oni gulado mandeni ma yowoolengoweloyi tetoni ngu, asa, ene simoo balelo goobooyingo no mande ma ewelo. Kini, ene komo neneteya ootooya, enengo ingonduduno nangge Anutya mande eli.

29 Oni Anutlo mande yunowoku, ngu elo wesiyolo etuyeloweloyi oni ngu, oni elaya ngundi kabusa ngu mete mande ewanggo. Oni gidalega ngu, ene mande etenggoku, ngu wilikolo ingowanggo. Mande ngu Anutlo mande bine, ngundi enengo mande kini bine etenggo? Elo wilikoyelowanggo.

30 Ene oni gula bibitelo oodoni, Anutndo mande gula etungootoni ngu, asa, oni koletelo mande elolooteku, ngu ene komo nenetelo bibitetoni, oni kootungga Anutndo mande inowoku, ngu enebana mande eni.

31 Ngundilo damoninggano nguno, ye bidodo sungo sungomo, mete Anutlo mandeni wesiyolo ewanggo. Ngundilo damoningga, nguno ye bidodo ingoyingo yolo, asa, ye yanggangododo tewanggo.

32 Anutndo mande gula wesiyolo eweloyi oni gula, newendemo yetoningga ngu, asa, ngu oningga ngundo enengo naluno mandeni mete eni. Ene enengombo, enengo naluni ngu wilikoya sobowooni.

33 Yo, Anutndo enengo ko ngu bidodo nenengo
oolengo tete. Ene ko oo bulibali ma tete. Ngundilo
nangge, noole nguya nowoondonayi gulanangge
yelo, ko goboolo metemi nenengo tewato.

34 Bale ngu Kristen onilo goobooyingo bidodo
nguno, ene komo neneteya oliyi. Ene mande gula
ma ewelo. Mamana mandeno ngundilo eteku
ngu, bale ene tabango oni nowoondoyemo oliyilo
ewolo.
35 Bale ene mande gula gome ma ingolo
ngu, asa, enengo yano enengo kamesumooyemo
sumoo etoyiga, nguno damoni etoyi ingowanggo.
Ene baledo Kristen simoo balelo goobooyingomo,
mande eweloyi ngu nenengo kini.
36 Ye bine ngandilo ingootenggo? Noolendo
Anutlo mande ngu sembuli telo, ko, noolendo
nangge mande ngalo damoni bidodo
ingomukooteto. Elo ingootenggoku, ngu hamoo
oolengo kini.

37 Ene oni onendo Anutlo mandeni nga we-
siyolo eweloyi, ngundi enendo Yuka Kundingiy-
imbo kingo oo duwoo yowoku, ngundo ene komo
ingoyi. Nga mandega nondo nakangootenoku
nga ngu, Oo Bidodo Sembuli, ngulo mamana
mandeni.
38 Ene oni gula Anutlo mamana mande ma
ingolo, keyowaku ngu, asa, ye nguya enengo
mandeni ma ingowelo.
39 Ariya, ye Kristen konebane, ye komo Anutlo
mandeni nga wesiyolo elo, etuyeloweloyi kongga,
ngalo hahangeya, yanggango teyi. Ngundilo
nangge, ye Anutlo Yukani ngulo mande bungeyi

gula gulanonggo mande eweloyi damoningga,
ngulo loogu ma tewelo.
40 Ye Anutno yambo mande tewelo ngu, ye
komo oo bidodo teya, gome yoonenengoya yeya,
ngunonggo ye ko ngu enengo nalunimo teyi.

15

Kristus Kumoolo Ko Ootookoowolo

1 Ye Kristen dobooguline, no yengo
ingonduduye, ko yokutuyelooteno. No Anutlo
mande keda gome nenengo kuli etoowe, ingolo
yowonggoku, ngu nowoondoyemo yanggango
ooloote.
2 Ene nondo Anutlo mande gome kedaga
nga yeno ewonoku, ngu gome dowoowanggoku,
ngundo ye yoyoote. Ene ye mande ngalo nowoon-
doyemo hamoo ma tetenggoku ngu, asa, ye
oonatewanggo.
3 Nondo mande ye kuli yunowonoku ngu,
ndawugalo ngulo, no komo ye tunoo oolengo
ingootenggoku, ngu ingowelo ngandilo elo
etuyelowono. Anutlo mande nakangoyingomo
ngandilo ete. Kristusndo noolengo bidodo
mbumbuwanayi andangeweloyimbolo
kumooyingo, elo nakangowolo.
4 Kristus Yesus kumootoni, bingo yolo, meleno
melengoowonggori. Ene Anutlo mande so uyi
nakangoyingomo ngu keyolo, nalu kabusagomo
ko yokutuwootoni ootookoowolo.
5 Ootookoolo, Pita, oowooyi gula Sipas, ngu
doongeyimo tunootelo, kootusina, enengo sulena
oni kande elaya kegidembolo elayaga (12), ngu
doongeyemo nguya tunootetoni kenowonggori.

6 Kootusina, Yesus Kristusndo, Kristen oni doboogulinayi ulungga oolengo (500) dagalo, ngu doongeyemo tunootetoni kenowonggori. Ngu Kristen oni doboogulinayi ngulomu gidale oodoyi, gidale kuli kumoowonggori.

7-8 Ngu naluno nguno, Yesus Kristusndo, Yems doongeyimo tunootelo, kootusina, Aposel oni bidodo doongeyemo nguya tunootewolo. Kootusina, no doongenemo nguya, tunootewolo. Ene nono ngu sodedo oolengo tunootetoni, kenolo, nowoondone yowoolengootoni, enengo ko oni tewono.

9 No, ngu Aposel oni, ngulo kewooloyemo oni owoolongo bodaga. Onindo noya Aposel eweloyi nguya kini. Ndatelo ngulo, nondo kuli Anutlo Kristen oni simoo bale yutolo yowoosoolo, yombuliyelolo oluwono.

10 Ene Anutlo sumangenimo, no ataga oolootenoku damoningga nga ngu, no komo ngundilo oluwano. Anutndo sumangengga nunowoku ngu, nono engge ulungga tunooteteku ngu, nguno no komo ko yanggango telo, Aposel oni gidalega dagayelolo ko tewono. Ene ko ngu nondo ma teteno. Kini, Anutlo sumange ngu noya oodoni, ngunonggo no ko ngu teteno.

11 Nondo Anutlo Mande Keda Mesalango yeno wesiyolo ewonoku, ngundi Aposel oni gidalegado ewonggoku ngu, ngu noole bidodo Anutlo mande keda gomengga nga nangge yootunolo ewootoku, nguno ye kuli nowoondoyemo hamoo tewonggo.

Kootusina Oni Kumooyingo, Ngu Bidodo Ko Ootookoowanggo

12 Yo, noolendo suwoo suwoo Kristus ngu
kumoononggo, Anutndo ko yokutuwootoni, ko
keda ootookooyingolo eteto. Ndawugalo ye ke-
wooloyemo, ngunonggo oni gidalegado ngandilo
etenggo. Oni kumoolo ko ma ootookoowanggo.
Ndawugalo ene ngundilo etenggo?
13 Ene oni kumoononggo ko ma ootookoow-
eloyi, ngu hamoo tetoni ngu, asa, Anutndo Kristus
nguya, melenonggo ko ma yokutuwoolo yeni
ootookooweloyilo ewolo.
14 Ngundilo nangge, kuli Anutndo Kristus
hamoo ma yokutuwooyingo ngu, asa, nga man-
dega, noolendo elo koyi tetetoku, nga nguya
ngulo enggeni kini. Yengo nowoondoyemo
hamoo teyingongga nguya enggeni kini.
15 Ngundilo tetoni ngu, ariya, noolendo Anutlo
mande etetoku nga, ngu ebe ganagana mande.
Ndatelo ngulo, noolendo ngu kuli tunoo oolengo
ngandilo ewooto. Kristus ngu, Anutndo kuli
melenonggo yokutuwootoni, ko ootookooyingolo
ewolo. Ngu hamoo Anutndo oni kumooyingo ngu
ma yokutuyeloweloyi ngu, asa, Anutndo Kristus
nguya ma yokutuwootoni ootookoowa.
16 Yo, Anutndo oni kumooyingo ngu hamoo
ma yokutuyeloweloyi ngu, ariya, noole komo
ngundilo ewato. Anutndo Kristus nguya me-
lenonggo ma yokutuwootoni, ootookooyingo,
ewatolo ewolo.
17 Ene Anutndo kuli Kristus melenonggo hamoo
ma yokutuwooyingo ngu, asa, yengo nowoon-
doyemo hamoo teyingongga, ngu kingo tetenggo.
Ye ngu ataga yengo mbumbuwayemo nguno
oolootenggo.

18 Asa, oni Kristusno nowoondoyemo hamoo
telo kumoowonggoku ngu, ene nguya oonatelo
kinitewanggo.
19 Noole Kristusno nowoondonayimo hamoo
tetoni, Kristus sobowoolo ootoolo, ngunonggo
noole mela ngalo oo nguno keda oluweloyiga,
nguno nangge oluwatoku ngu, asa, oni bidodo
nowoondoyi ulungga oolengo, noolengo
yunowanggo.
20 Ngundilo nguya kini. Ngu hamoo
oolengo! Kristus ngu kumootoni, Anutndo kuli
yokutuwooyingo! Yesus Kristus ngundo oni
kumooyingo ngulo koleteyunolo ootookoowolo.
Ngu ngandilo: Yesus ngu kono oowali koletelo
enggelo mandoni yeteku, ngundilo tewolo.
Yesus koletelo ootookooyingo, ngundilo oolengo
Kristen oni nguya, kootusina hamoo oolengo
ootookoowanggo.
21 Yo, oni gulado kuli kumoo damoningga, ngu
yeni tunootewolo. Ngundilo nangge, oni gulado,
ngu oni kumooyingo ngu yoyeni, ko ootookoow-
eloyi damoningga, ngu yeni tunootewolo.
22 Ngu ngandilo: Adamnonggo, ngu oni bidodo
kumootenggo. Ngundilo nangge, Kristusnonggo,
ngu enengo Kristen oni bidodo, ko keda
ootookoowanggo.
23 Ngundilo telo, noole bidodo noolengo naluno
sungo sungo ootookoowato. Koletelo, Kristusndo
ombutoni, ngu keyolo, Yesus Kristus Sambo ende-
monggo ko ombuteku naluno, enengo oni simoo
bale nguya ko keda ootookoowanggo.
24 Ngu nalunggano nguno, oo bidodo kinite-
mukootoni ngu, asa, ngu naluno, Kristusndo ngu

Gabman tabango Anutdodo mundi tetenggoku, ngu bidodo melako ngano oolootenggoku, ngu bidodo woongooni umukowa. Ngundilo telo, asa, Yesusndo enengo oni simoo bale sobowooteku damoningga, ngu eweyi Anut kandeyimo yewa.

25 Ndatelo ngulo, Kristusndo, ngu komo Oo Bidodo Sembuli Ulungga oolengo oluwa. Ngundilo telo oode, oololo, enengo me oni bidodo yoyeni kinitemukowa.

26 Yesus Kristusndo me oni ngu yeni kinitemukootoni, asa, kootu wenga kumoo damoningga nguya yeni kinitewa.

27 Anutlo mande so uyi nakangoyingomo nguno ete.

Anutndo oo bidodo yeni Kristus tanggeyimo yetoni, ngundo sobowoowalo ewolo. *Sam 8:6*

Ndatelo ngulo, Anut enengombo oo bidodo Kristus tanggeyimo wata yewa. Ngulo ngu, noole kuli ingooteto. Anut enengombo ngu Kristus newendemo ma oluwa. Ene oo sungo bidodo ngu Kristus newendemo yemukowolo.

28 Ngundilo yemukolo, asa, ngu nalunggano nguno, Anut Nangoni Yesus enengombo ngu, ene oololo, oo bidodo kuli yeni tunooteyingo, Anut ngu keyi damonimo ulo oluwa. Ngundilo telo, Anut enengombo ngu oni oo bidodo tabango ulungga oolengo oluwa.

29 Oni gidalegado kuli ngandilo ewonggori. Anutndo oni kumooyingo ngu, ko yokutuyelootoni ma ootookoowanggolo ingootenggo. Ngundilo mande hamoo tetoni ngu, ndatelo ngulo, oni gidalegado oni kumoowonggoku,

ngulo ingondudu telo, ene ngu musiyemo sono (kundingiyi) ngu sonowootenggo? Ene oni kumooyingo ngu ko hamoo ma ootookooweloyi tetoni ngu, asa, ndawugalo, oni gidalegado oni kumooyingo, ngulo ingondudu telo, oni ngu hoolooweyelowelo sono (kundingiyi) ngu gemutenggo? Hamoo oolengo, Anutndo ngu oni kumoononggo ko yokutuyelowa.

30 Yo, ngu hamoo tetoni ngu, asa, ndawugalo ngulo, noolendo suwoo suwoo mande, ngulo da-
moni wesiyolo elo, ngulo ko yanggango tetooye, ngulo onindo noole yutolo yombuliyelowelo telolootenggo?

31 Ye Kristen dobooguline, ngu hamoo eteno. Nondo Kristuslo oowooyi wesiyolo etenoku, ngulo ngu, nalu bidodomo oni nuleyi kumoowa. Ngu nguya hamoo oolengo, nondo yengo noolengo Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi Yesus Kristus, nowoondoyemo hamoo teyingo, ngulo no yengo oni oni ulungga teteno.

32 Ene oni kumoononggo ko ma ootookooweloyi tetoni ngu, asa, nondo ko yanggango telo, Epesas endemo, Kristuslo me oni ngulo yanggangoye yewe imakeyingo, ngu nondo kingo ko ngundilo tewono. Nga mandega nga hamoo tetoni ngu, asa, Anutlo mandeno eteku ngandilo tewano.

Noole oowali sono oo ngu nelo kingo oode, ndatelo ngulo, yangeni kumooweloyilo ewooto. *Ayisaya 22:13*

33 Ene mande ewonggoku ngu hamoo kini. Ye kingo ganaganayelootenggo. Ye mande ngalo ma wenonowelo, nga mande ngano ngu ngandilo:

Noole oni damoniye biyomimboya endeyootetoku, nguno enendo noolengo damoninayi ingoyingonayi metemingga, ngu sodedo yombuliyowanggolo ewooto.
34 Ye komo damoni biyobiyomi ngu yokoya, ingondudu metemi yoya ngu, ye mbumbuwa ko ma tewelo. Ye ingoyi. Oni gidalega ye kewooloyemo nguno, ene Anutlo nowoondoyemo hamoo elo ma ingootenggo. Nondo nga mandega etenoku nga, ngu ye oyumoyelonilo eteno.

Goweyi Ko Ootookooweloyi, Ngu Guladilo Oolengo

35 Oni gulado ngandilo sumoo ewa. Oni kumooyingo ngu, ndatelo telo ko ootookoowanggo? Ene ndatelo goweyega yolo, ko ombuwanggo? Elo sumoo ewa.
36 Ge wenonoyingo oni! Ge nggile yuwooyi imiteku ngu, ene mbongeyi keda ooletoni, ngu ene koletelo yuwooyingga ngu, buwoo yete.
37 Ngu oo yuwooyingga imitenggoku ngu, oo yuwooyi ngu, wembuyi mbonge oo ngundilo kini. Ngu kingo tanggooli nangge imitenggo. Ngundilo oo ngu, Rayis, nggile, ngundi oo yuwooyi gula bine, ngu nangge imitenggo.
38 Ene Anut enengo tewelo ingooteku, ngunonggo oo yuwooyi oowooyingga, ngu sungo sungo goweye guladilo guladilo yunowolo.
39 Enengo goweye bidodo ngu gulanangge ngundilo kini. Kini, Anutndo goweye oowooyingga yunowolo. Ene oni simoo balelo goweye ngu guladilo, se, bo, kare goweye ngu sungo, nu

goweye ngu sungo, wendeyino iso ngulo goweye
ngu sungo yunowolo.
40 Sambo melalo oo goweyali, sungo sungo
oolooteli. Sambolo oo dulidalini ngu guladilo, ko
melalo oo dulidalini nguya guladilo.
41 Sa ngu ene dulidalini sungo, kombo ngu
ene dulidalini sungo guladilo, dootu ngulo duli-
dalini sungo guladilo nguya. Dootu kewooloyemo
nguya dulidalini ngu sungo guladilo guladilo
ooloote.

42 Oni kumooyingo ngulo ootookooyingo nguya
ngundilo nangge. Goweyi noolendo melengoote-
toku, ngu buwoo yete. Ene goweyi keda yoku-
tuwootoni ootookooteku, ngu hamoo oolengo ko
ma buwoo yewa.
43 Yo, goweyi noole melengoowootoku ngu,
ene oowooye bingamini ko yanggangoni nguya
kini. Ene goweyi ko keda yokutuwootoni
ootookootekungga ngu, ene oowooye bingami ko
yanggangonidodo.
44 Ngundilo nangge, goweyi noole melen-
goowootoku, ngu mela ngalomu. Goweyi me-
lenonggo ko yokutuwootoni ootookootekungga
ngu, Sambolo goweyi. Yo, mela ngalo goweyi
nguya oodoni, ko Sambolo goweyi nguya ooloote.
45 Anutlo mandeno nguya nakangolo ewolo.

Oni koletelo gogolo, Adam ngu enengo keda oluweloyiga Anutndo inootoni tunooteyingolo ewolo. *Yenesis 2:7*

Ene Adam kootu wenga tunooteyingongga, ngu
Kristus. Anutndo Kristus ngu keda oluweloyi

guladilo inowolo. Ngundilo nangge, Kristus-
ndo oni enengo nowoondoyemo hamoo teyingo,
ngu enengo kedaga sugi sugi oluweloyi ngundilo
yunowa.
46 Ene sambolo goweyi keda oluweloyiga, ngu
koletelo ma tunootewolo. Kini, ene mela ngalo
goweyi keda oluweloyiga ngu koletelo tunoote-
wolo. Sambolo goweyi keda oluweloyiga ngu, ene
kootu oolengo tunootewolo.
47 Oni koleteyingo ngu, mela ngalomu, Anutndo
mela ngando oni yewolo. Ene oni kootungga ngu,
Anutlo Sambo endega, ngulo oni.
48 Noole mela ngalo oni bidodo ngu, oni mela
ngando yeyingongga ngundilo. Oni bidodo
Sambo endemo ngu, noole bidodo Sambo ende
oningga ngundilo tunootewato.
49 Ataga ngano ngu, noole mela ngalo oni
kilalongo oolooteto. Ngundilo nangge, koo-
tusina, noole Sambo ende oningga ngu kilalongo
tunootelo oluwato.
50 Kristen dobooguline, no yeno nenengo
oolengo eteno. Mela ngalo oni ngu, ene mete
Anutlo endega nguno enengo oni simoo bale
sobowooteku, nguno ma ulo oluwanggo. Ndatelo
ngulo, noolengo gowenayi ngu mela ngalomu
nangge. Ngundilo nangge, noolengo gowe-
nayi kumoolo biyomi yeweloyi, ngundo Sambo
ende kumoolo ma biyomi yeweloyi musiyongga,
nguno hamoo oolengo ma oolewato.
51-52 Ye ingoyi! No mande kombiteyingo gula
yeno elo etuyelowelo. Noole gidalega bidodo
ma kumootooye, ene noole bidodo komo gowe-
nayingga nga, ngu yowoolengootoni, sambolo

goweyi tunootewa. Yo, nalu wenga tetoni, unggu uwootoni, ngguyi utoni, oni kumooyingo ngu ootookoolo, goweyi kedaga ngu yolo, ngulo ene ko ma kumoowanggo. Ngu nalungga nguno, noole sodedo doonge palelo ngundilo nangge kenootooye, noole bidodo gowenayi yowoolengootoni, ene sambolo goweyi ngu yolo tunootewa.

53 Ngu naluno nguno, noolengo melako, ngano gowenayi buwoo yeweloyi ngu yokolo ngu, sodedonangge, noolengo gowenayi keda ma buwoo yeweloyi ngu yolo, sambolo gowenayi keda tunootewato. Yo, noolengo sambolo gowenayi kedaga ngu ko ma kumoolo buwoo yewa.

54 Asa, ngu nalungga ngu tunootetoni, oo kumoolo kiniteweloyi ngu yokolo, ene oo suwoo suwoo sugi keda oluweloyi ngu yolo nenggulongootoni, nguno Anutlo mande so uyi nakangoyingomo ngu, engge tunootewa. Anutlo mandeno ngandilo ewolo.

Anutlo yanggangoni ngundo kumooweloyi damoningga ngu yeni kiniteyingolo ewolo. *Ayisaya 25:8*

55 Anutlo mande so uyi nakango gula ngundilo ete.

Kumoo, gengo yanggangongge ndatelo? Kumoo, ge ogingoyingo gula teweloyi yanggangongge kini. Ewolo. *Hoseya 13:14*

Hamoo oolengo, ngu naluno Anutndo kumooweloyi damoningga ngu yeni kinitewa.

56 Kumooweloyi ngulo sosoleteku ngu ngandilo: Oni enengo mbumbuwa tewonggoku, ngulo gumi ogingoyingo yowanggoku, ngulo sosoletenggo.

Ndatelo ngulo, oni melako ngano oluwong-
goku ngu, ene Anutlo mamana mande ma key-
owonggo!
57 Ene noole Anutno esetetooye, noolengo
Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus
Kristus, ngulo yanggangoni, nguno noole yoyeni,
mbumbuwa teweloyi damoni, ko kumooweloyi
damoni, ngu bidodo dagalo, yanggango yowato.
58 Ariya, ngundilo ngulo, ye nolo Kristen do-
booguline oolengo, ye komo nenengo yanggango
dikaya oliyi. Ngundiya teya ngu, Ulungga Oo
Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus, ngulo koni
ngu suwoo suwoo yanggango teyi. Ye ngandiya
ingoyi! Ye Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus,
ngulo koni tewonggoku, ngu kingo tuwoo ma
yokowanggo.

16

Beye Gooboongoolo, Ngundo Anutlo Oni Simoo Bale Hoolooweyeloweloyi

1 Nondo ataga beye gooboongoolo Anutlo oni
simoo bale Yerusalemno oolootenggoku, ngu
yunowelo mande eteno. Nondo kuli ngu kongga
ngu telo, Galesiya melako, Kristen simoo bale
etuyelowonoku ngu, ye ngudodo komo ngundiya
teyi.
2 Sande nalu bidodomo, ye bidodo sungo sun-
gomo, ye komo ngulo ingondudu teya, yengo bob-
eye usowooya, gumi gula yengo yano yetoyiga,
nguno olini. Ngundilo telo oodoyi ngu, kootusina,
no tanggeyemo nguno toongetoowe, ye ngulo
koyi eririnonggo telo, digi ma erewewanggo.

3 Kootusina, no nguno mayetoowe, yengombo
oni gidalega logoyelootoyi, nondo so uyi nakan-
golo oni ngu yunootoowe, ngundo yengo beye
oo kingo duwoo esetelo yetenggoku, ngu yolo,
Yerusalemno oololo yunowanggo.
4 Ene nondo enedodo oolouwelo ingolo ngu,
asa, no enedodo oolouwato.

Pol Ene Korin Melako Oololo, Kristen Oni Simoo Bale Yeyowelo Endeyowa

5 No ngu koletelo, Masedoniya mela ngu ke-
woolo oolengo usowoolo, yade yade oololo, asa,
no ye yeyowelo oololo tunootewano. Yo, no
komo Masedoniya mela kewoolo oolengowoole
oolouwano.
6 No ngu yeya nalu gidega oluwato, bine,
ngundi medugu nalu ngu bidodomo yeno
oluwano, bine? No watayi kini. Ene kootusina, no
ndano toongewelo tetoowe ngu, ye mete digi oo
gidalegado hoolooweneloootoyi, no toongewano.
7 Ye ingootenggo. No ataga, ye yeyolo yoyokolo,
sodedo ko toongeweloyi nguya kini. Kini,
Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi Yesus,
ngundo ma solenelootoni ngu, asa, no yedodo
nguno nalu pelungga oluwelo ingooteno.
8 Ene no Epesas endemo ngano oodoowe, Yuda
onilo nalu kundingiyi, oowooyi Pentikos om-
buyingo, ngulo naluwo tunootewa.
9 Ndatelo ngulo, oni simoo bale ulungga Anutlo
mande ingoweloyi sobonelootenggo. Ngulo ngu,
Anutndo ene nowoondoye yeni tango yetoni,
ngulo no ngano ootoolo, enengo mande keda
mesalango ngu wesiyolo etuyelowano. Ene oni

oowooyingga nolo mundi telo, oolene ukingowelo telo oolootenggo.

10 Kootusina ngu, Timooti ye tanggeyemo nguno mayetoningga ngu, yendo komo gome sobowoolo kawararangootoyi ngu, asa, Timooti ene newende metemi imakeyingo ingolo, ene ye kewooloyemo nguno yedodo gome oluwanggo. Ye ingoyi. Timooti ngu, ene Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi Yesus, ngulo koni gome nondo ko tetenoku, ene nguya ngundilo ko tete.

11 Ngundilo ngulo, ye gulado ngandilo ma ingowelo. Timooti ngu ko gome ma tewa, elo ma kootu inowelo. Kini, ye komo ene yeyiga newende imakeyingo sumangedodo teya oodega, kootusina yoya ooleko yokootoyiga, ene nono ko ombuwa. Nondo ngu eneya Kristen dobooguline gidalega, enedodo ombuweloyi ngulo soboyelooteno.

12 Noolengo Kristen doboonayi Apolos, ngulo mandeni ngu ngandilo: Nondo nalu ulungga Apolos eriringowonoku, ene Kristen oni dobooguli-nayi gidalega nguya, ye tanggeyemo nguno ye yeyowelo oolouweloyimbolo. Ene Apolos ngu, nga naluno ngano oolouweloyi ngu yokoote. Ene kootusina oole gula kenolo ngu, asa, ene yeno oolouwa.

Mande Gumi Gidalega

13 Ye komo gome doongedoongoodoongoo teya, yengo nowoondoyemo hamoo ngu gome sobowooya yanggango teya, ye sosolelo ma oluwelo. Kini, ye komo yanggangoyedodo teya oliyi.

14 Yengo oo tetenggoku, ngu bidodomonggo,
ye komo nowoondoyi teweloyi damonimo nguno
teyi.

15-16 Ye Kristen dobooguline, ye Stepanas
simoongololo ingootenggo. Enendo koletelo,
Akayiya melako Kristen tetenggo. Ngundilo
telo, enengo ingondudunonggo, ene Anutlo
oni simoo bale hoolooweyeloweloyi, ko, ngu
tetenggo. No ngu oni ngundilo mande damoniye
gome tetenggoku, nguno ye nguya ene keyeloya,
ye ngundiya teyilo ingooteno. Yo, nondo ye
yokutuyelootenoku, ngu ye oni ngundilo ngu
keyelolo, ko, ndawu oninggado oni bidodo
hoolooweyelolo tetenggoku, ngu keyootenggo. Ye
ene nowoondoyemo uya, ngunonggo yanggango
dikaya teyilo ingooteno.

17 Stepanas, Pootunetas, Akayikas, galo ngu,
ene no tanggenemo mayetoyi, yeyolo, ngulo no
enengo oni oni ulungga tewono. Ndatelo ngulo,
ye ngano ma ombuweloyi kini, ngulo enendo ye
hoolooweyelolo, nono ombuwonggo.

18 Yo, nga oni kabusaga ngando nolo nowoon-
done yeyi imaketeku, ngandilo ye nowoondoye
yeyi imakewoku, ngundilo tewonggo. Ngulo ngu,
ye komo oni ngundilo ngu bingamiye, eya okooyi.

19 Anutlo Kristen oni simoo bale Esiya melako
oolootenggoku, ngundo ye kambayelootenggo.
Akuwila ko Prisila elambalisa, ngulo yano Kris-
ten simoo bale suwoo suwoo mayelo, gooboon-
goolo oolootenggoku, ngu bidodo nguya Oo
Bidodo Sembuli Sembunayi Yesus, ngu oowooy-
imo nguya ye kambayelootenggo.

20 Kristen doboogulinayi ngano, ngu bidodo
ye kambayelootenggo. Ye bidodo sungomo
sungomo, Kristen dobooguliye sumangenonggo
kandeye dowooyi.
21 No, Polndo nenengo kandenembo, nga kam-
bayeloyingo mandega nga nakangooteno.
22 Oni gula ene Yesuslo ma ingolo, nowoondoye
Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, nguno ma yelo
ngu, asa, Anutndo ene kumana biyomi inowa.
Noolengo Oo Bidodo Sembuli, ge ombu!
23 No Oo Bidodo Sembuli Yesus, nguno yem-
boongetoowe, gedo sumangengge ngu, ene kudu-
wooyunootooga oliyilo yemboongeteno.
24 Kristus Yesus oowooyimo, no nowoondone
ye bidodo yunooteno. Ngu hamoo.

Anutlo Sumange Mande Keda
The New Testament in the Karo Dialect of the Rawa Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Karo long Niugini

copyright © 2001 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Karo (Rawa) (Rawa)

Dialect: Karo

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-09-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files dated 31 Aug 2023
7f046ea9-a034-5c64-a5df-39d92fed8ae7